

nos pertinet. Illud potissimum censuimus, post coactam illam Bracarensem synodum, nullam in posterum in sequentibus conciliorum Actis Romanorumque pontificum decretis Priscillianistarum hæreseos occurrere mentionem. An vero tum sacrorum præsulum pietate, et catholicorum principum potentia, qui Hispanis et Galliciis cõperant dominari, nefaria illa propagines ad exitium perductæ fuerint; an vero sub simulato alio nomine, Manichæorum videlicet, Gnosticorum, Montanistarumque latebras ibi sibi quaesierint, affirmare haud ausim. Nec enim optimæ

A critices regulas violare æquum est; a quibus sane eos recedere arbitramur, qui, nimium suis studiis indulgentes, sine ullo monumentorum subsidio, solis variis futilibusque conjecturis insistentes, aut veritatem ipsam falsis quibusdam coloribus caligine similis obruunt, aut falsas rerum species fictis describunt lineamentis, ut incautos lectorum animos et iudicia decipiant atque pervertant. Ab hac enim agendi ratione nos semper abhorruisse, cum hæc, tum aliæ nostræ dissertationes cumulate patefacient.

DE PELAGIANA HÆRESI,

S. LEONIS MAGNI ÆVO GLISCENTE,

LIBER UNICUS.

284 CAPUT PRIMUM.

De Juliano Eclani episcopo, ejusque agendi ratione, ut Pelagianam hæresim latius in vulgus spargeret.

1. Inter Cœlestii discipulos principem locum tenuisse Julianum Eclani episcopum, jam ex ecclesiasticis monumentis et imperialium decretorum legibus omnibus exploratum est. Is ergo, quamdiu S. Innocentius papa primus vixit (a quo episcopatus ordinem obtinuerat), variis simulationum artibus nefarium illius hæreseos virus obvolvare studuit; atque sub pietatis et charitatis velo erga egenos totam animi impietatem obtendere conabatur. Immo, si Mario Mercatori fidem adhibemus, idem Julianus, ut sancto pontifici Innocentio pergratam rem faceret, exterius, absque ulla prorsus simulatione et verborum involucre, Pelagium et Cœlestium tamquam catholicæ fidei desertores palam damnare non detretavit. Prædicti sane Cœlestius et Pelagius non tunc primo a sanctæ memoriæ Zosimo videntur esse damnati, sed ab ejus decessore sanctæ recordationis Innocentio, a quo et Julianus fuerat ordinatus; quippe post illorum damnationem, usque ad prædicti Innocentii excessum et vitam, in ejus communionem permanentes et perseverans in sincera sententia, et communicans damnatori prædicto, cum ipso quoque sine dubio Pelagium Cœlestiumque damnavit. Utinam ergo Innocentius diu in vivis stetitset, aut Julianus ante illius decessum mortem obiisset! Non enim tantas calamitates Ecclesia perpessa fuisset, nec tot olim sanctissimi Campaniæ et Italiæ episcopi, Juliano duce et antesignano, catholicæ fidei puritatem maculassent; non denique tot tantaque scripta blasphemis aspersa impietatisibusque referta nro citroque transmissa fuissent, quemadmodum Eclanensis episcopi impetu et furore contigisse exploratissimum est. Quid vero fecerit, quidve Julianus, mortuo Innocentio, moliri tentaverit, certe et plenissime ecclesiasticis monumentis edocemur. Siquidem tunc non valens amplius odium in apostolicam doctrinam cohibere, quasi iram impotens factus, palam in iis populum edocebat quæ jam a Cœlestio didicerat; sanctissimos et aliquando doctissimos catholicæ Ecclesiæ episcopos carere et vellicare non verebatur; Augustinus **285** cæterisque Africæ Patribus diras imprecabatur, atque in dies deterior factus, contempta prius auctoritate, doctrina et admonitionibus sancti Zosimi papæ, plurimos in malam fidem adduxit. Tum tandem rejecta ejusdem summi pontificis dogmatica epistola (quam tractatoriam appellant, quamque universi catholicæ societatis episcopi summa animi veneratione, tanquam fidei regulam, susceperant), ipse impudentissime eidem una cum aliis episcopis subscribere recusavit.

B 2. Tantarum tamen improbitatum pœnas diu luere non distulit. Etenim e sacerdotii primum gradu dejectus, tum sua episcopali sede spoliatus, ac postremo imperiali sanctione ab omnibus Italiæ oris proscriptus, apud Orientales se exulem recepit, spe omni denique frustratus posse aliquando, aut proprium, aut alium quempiam episcopalem conscendere thronum. Contra vero alii ex episcopis quos improbitatis sibi socios asciverat, maxime pœnarum vim, magnitudinem et ignominiam reformidantes, secum reputarunt nimis turpe fore apostolicæ sedis iudiciis non obtemperare; idcirco, Juliano derelicto, damnatisque Pelagio atque Cœlestio, supplices apostolicæ sedi libellos exhibuerunt, a qua clementes suscepti, propriis sedibus restituti sunt. Alii vero qui pertinaci animo imperiales et ecclesiasticas pœnas subire non verebantur, perpetuo depositi atque exauctorati, extra omnes Italiæ fines compulsi fuerunt. Rem totam hisce fere verbis Marius Mercator laudato loco exposuit: Cui (Zosimi epistolæ videlicet) Julianus et reliqui complices ejus subscribere detrectantes, consentaneosque se nolentes iisdem Patribus facere, non solum imperialibus legibus, sed et sacerdotalibus statutis depositi atque exauctorati, ex omni Italia deturbati sunt, ex quibus plurimi resipiscentes, et a prædicto errore correcti, regressi sunt supplices ad apostolicam sedem, et suscepti suas Ecclesias receperunt.

3. Hæc porro sanctissimi pontificis Zosimi gesta ex Mario Mercatore recensentibus, amplissimum nobis aperiretur campus evertendi omnia mendacia atque calumnias quibus referta est *dissertatio 13 de Conciliis Africanis*, quam in apostolicæ sedis odium Paschasius Quesnellus conscripsit. In ea quippe omnia susquedeque perturbans, et vertens licenter sanctum pontificem Zosimum carpit, atque eum de nimia cum Pelagianis conniventia culpans, vehementer exagitat: Romanæ Ecclesiæ clericos quoque tamquam Pelagiana tinctos fuligine describit; provincialium in Africa conciliorum auctoritatem ultra debitos et a divinis legibus præscriptis limites extendit; ipsius denique apostolicæ sedis jurisdictionem dignitatemque, quam Africani Patres tunc summa cum religione prosequerantur, non tantum elevare, sed etiam deicere conatus est. Sed hisce imposturis quid? Suis dumtaxat asseclis audacter imponere potuit, non nobis, qui ex Prospero in Augustini Vita optime novimus Africanos Patres, ab apostolicæ sedis iudicio tunc vel maxime pendentes, numquam in plenaria synodo convenire voluisse, nisi posteaquam Zosimi papæ decretum ad eos pervenit. Cui deinde decreto bis centum atque duodecim Patres, ut in omnibus suffragarentur, octo canones ediderunt, qui perperam Milevitaneæ secundæ synodo attribuuntur. Sed Mile-

ritana ista, ait doctissimus Petavius (a), contra Pelagianos nihil statuit, et ex illis octo canonibus. tertius, quartus et quintus a Coelestino papa (b) sub Carthaginensis concilii nomine citantur. Hæc vero silentio premere maluimus quam in medium proferre, cum haud in animo in præsens habeamus singula laudatæ dissertationis mendacis et fraudibus occurrere, eademque refellere: potissimum cum ad ea rejicienda quisque uberrimam habeat rerum copiam, jam pridem ab eminentissimo cardinali Norisio paratam 286 in libris de Pelagianorum Historia. Cujus nos etiam subsidiis insistentes, ea dumtaxat delibanda duximus quæ ad hujus exortæ hæresis tempus, quæ ad illius auctores et antesignanos, quæque tandem ad nonnullorum Romanorum pontificum gesta pertinere videntur; ut, videlicet, brevissima quadam præmissa rerum historia, faciliorem pareremus viam ad ea quæ de sancto pontifice Leone mox exponere aggredimur. Cætera autem, quæ Africanorum conciliorum causam attingunt, et apostolicam sedem ab omni labe vindicant, alibi expedienda reservavimus.

CAPUT II.

Sancti Leonis Magni studium in Juliano et Pelagianis evertendis Campaniam populantibus.

1. Ad propositum itaque ut revertamur, nemo sibi persuadeat, aut Julianum cum suis impietatis sociis ita pacifice exsilium aliasque pœnas subiisse, ut Coelestino papæ atque Xysto hujus successoris sfucum facere non tentaverit, ut absolveretur. Nemo quoque arbitretur Urbem, Campaniam, aliasque Italiæ regiones, post Juliani cæterorumque episcoporum exturbationem, penitus a Pelagianorum lue liberam mansisse. Julianus imprimis, comparato sibi Nestorii Constantinopolitani episcopi præsidio, suam et sociorum causam dolo atque fraudibus apud sanctum Coelestinum agere tentavit, apud quem, ut sibi et exturbatis sociis episcopales restituerentur sedes, quam sæpissime institit. Interim quoque Pelagiani, hinc atque illinc per Italiam sparsi succrescentes, spe fovabantur, quandoque proprios sibi reddendos esse pastores, ac propterea, non a querimoniis, non a tumultu, non a maledictis desistebant. Quare, vix mortuo Coelestino, et in ejus sedem Xysto successore, hujus fidem et apostolicum vigorem Julianus tentare ausus est, cum, ad eum datis supplicibus libellis, catholicam fidem profliteri simulabat, ut pristinum episcopatus honorem et munera pontifex ei restitueret. Rem narrat Prosper Aquitanus in Chronico, addens præterea Julianum non ab alio fuisse elusum quam a sancto Leone tunc Romanæ Ecclesiæ archidiacono, qui omnium virium suarum contentione apud sanctum pontificem egit ut a simulata hæretici hominis pœnitentia sibi atque toti Ecclesiæ caveret. « Hæc tempestate Julianus Eclanensis jactatissimus Pelagiani erroris assertor, quem dudum amissi episcopatus intemperans cupido exagitabat, multimoda arte fallendi correctionis speciem præferens, molins est in communionem Ecclesiæ irrepere. Sed his insidiis Xystus papa, diaconi Leonis hortatu, vigilantè occurrens, nullum aditum pestiferis conatibus patere permisit, et ita omnes catholicos de rejectione fallacis bestię gaudere fecit, quasi tunc primum superbissimam hæresim apostolicum gladius detruncasset. » Ita scripsit laudatus Prosper ad consulatum Theodosii xvii et Festi, qui juxta Petavii tabulas rejiciendus est in annum Christi 439, ut etiam eminentissimus card. Norisius annotavit.

2. Tanta ergo fuit S. Leonis adhuc diaconi mira prudentia ingenique sagacitas, ut statim hujus Pelagianorum signiferi dolos, malam fidem et simulationes comprehenderet, qui, dumtaxat, intemperan-

3. Non multum vero post, non solum fama (qua nihil in hujusmodi rebus est celerius) usquequaque persuasit, sed nuntii etiam præcucurrerunt, Xystum Romanum pontificem ex hac luce migrasse. Quod eum Pelagiani audissent, statim sibi novas clades imminere intellexerunt, si archidiaconus Leo ad pontificatum assumeretur. Et propterea maximo timore gravissimisque periculis cruciabantur, et quasi in se ipsos etiam veluti de superiori loco nova fulmina jaculanda prospiciebant. Et quidem faustis hisce omnibus Leo Ecclesiam regere aggressus est. Nam, ad communem fidei catholicæ utilitatem, statim hæreticis omnibus et Juliano potissimum, ac cæteris Pelagianis qui in Campania commorabantur, maximum bellum indixit. « In Italia nobis per Campaniam constitutis, dum venerabilis et apostolico honore nominandus Leo Manichæos subverteret, et contereret Pelagianos, et maxime Julianum(c). » Qua in re tamen eos scriptores minime esse audiendos arbitror, qui ex Photii scriptis perperam eruerunt sanctum Leonem in Campaniam adversus Juliani insidias Prosperum Aquitanum destinasse. Nec enim Photius sua in Bibliotheca tale aliquid asseruit. Codice 54, dumtaxat, scripsit de Pelagianæ hæresi renascente (d): « Post non diu rursus veluti existere atque enasci et mala radice impudenter cum cœpisset, Romæ etiam quidam pro hæresi libere locuti sunt, quos Prosper homo sane divinus, libellis adversus eos in vulgus editis, facile dissipavit extinxitque, Leone etiam nunc, quem diximus, Romanam sedem gubernante. » Non ergo Prosper, auctore Photio, Pelagianos in Campania commorantes evertit, nec ad eam subeundam provinciam a papa Leone missus et destinatus fuit, ut Usserio, Caræ aliisque placuit; sed tantummodo quosdam libello contra eos evulgavit, qui libere pro hæresi Pelagianæ loquebantur. Quibus porro verbis potius quosdam homines indicatos esse arbitramur, qui nec Scripturarum testimonia intelligentes, nec qua par est sub-

rum, tom. III Conciliorum.

(c) Auctor lib. Promiss. Dei dimid. temp., cap. 6.

(d) Photius, in sua Biblioth., cod. 51, pag. 20.

(a) Dionysius Potav., part. I Rat. Temp., lib. vi, c. 15.

(b) Coelestinus papa, in epist. ad episcopos Gallia-

missione apostolicæ sedis iudiciis obtemperantes, suam ambitionemque scientiæ speciem affectabant, dum illius hæreseos vindicæ, videri cupiebant. Quorum quidem consuetudo hodiernæ quorundam mori simillima est, cum sæpius garrulis quosdam et clamoros doctores, ne ardentiores appellationem, offendant, qui publicas venalium librorum officinas, equidantaxat animo frequentare solent, ut summa cum libertate aliorum gesta et scripta notant et carpant, eademque maledicis carminibus describant, cum tamen, ob summa ingentiorum confidentia! ipsis nec a vitæ, nec ab officiis, **288** neque a scientiarum peritia et exercitationibus, ratione ulla datum sit de huiusmodi facultatibus vel leviter iudicare.

4. Eiusmodi itaque hominum loquacitatem atque licentiam S. Prosper quatuor aut saltem tribus libellis cohibuit. Porro autem et illud reputans, homines velle, carminibus magis quam soluta oratione delectari consuevisse, idcirco metricè conscripsit. Præcipuum vero hæc inter libellos locum obtinet carmen illud de ingratis, in quo contra Pelagianos, non tantum Ecclesiæ verum gestarum seriem describit, sed etiam annos notarius illius hæreseos errores in medium adducit et evertit. Annon igitur ex hoc orationis generis populis et vulgus intelligere poterat quali quantavere reverentia illa apostolicæ sedis decreta suscipienda forent, quæ jam ab omnibus Ecclesiarum episcopis tanquam fidei testes libebantur? Annon præterea sola huius libelli epigrapho, omnibus qui libere pro hac hæresi loquebantur, aut pudorem excitare poterat, aut illius legendi cupiditatem incitare, utpote gravem indicans in opere ingratorum annuorum censuram committi, quos quolibet tempore emicte nationes exhorreere et ab eorum consuetudine segregare se consueverunt? Et sane si ingratis is censeri debet qui pro acceptis beneficiis nec gratias rependit nec habet, quanto magis qui beneficia etiam se accepisse negat, et qui ingratis inoran genere, horum vitium et causam defendere nititur? Merito igitur Pelagianos ingratorum sibi nomen acquisivisse in dubium revocari vix potest, quia nemo (ait Marius Steyert) pejus ingrati animi visio laborat, quam ille qui voluntati ac misericordie divinæ impie voluntatem præsent humanam, quasi originaliter malæ receptionem boni, non a summo bono, sed a se ipso inchoat.

5. Hisce tamen rationibus eminentiss. Norisius refragari videtur. Libro quippe in Pelagianæ Historiæ hæc de testimonio Photii scriptis: « Cæterum nulli sunt libri Prosperi contra Pelagianos, cum Photius eos libellos vocet, intellexisse puto eos quos in Gallia contra Semipelagianos evulgavit, quos tamen ante Leonis pontificatum scriptos esse mihi compertum est. Contra ingratos vero lepidum illud carmen Romæ eundem scripsisse unus Usserius sine teste affirmat pag. 380. » Num ergo hæc dissimulanda sunt? Ne semper cum doctissimo viro negotium me habere velle videar, ut critici, literariæ rei Veneti scriptores, olim publicarum, cum primùm nostra Rufini editio lucem aspexit (a). An ita Norisii conjecturis subscribere oportet, ut in nostra opinione libere videamur? Absit ut nostra cogitatio in istuc incidat consilium! Nec enim Photii testimonium ita est imbecillum, ut apud nos et apud eruditorum caput aliquam saltem sibi non vindicet fidem. Neque præterea ita eadem esse adherendum arbitramur, ut clarissimi doctissimi que viri cardinalis Norisii conjecturas atque rationes impetere aut rejicere audeamus. Minus enim turpe foret vel leviter etiam eruditissimi hominis lædere existimationem, qui pro Ecclesiæ rebus, post tot exantillatos labores meliora suorum studiorum catholico orbi specimina exhibuit, cum in Pelagianam conscribenda Historiam, tum in antiquorum monumentis orandis. Cum hæc itaque mecum reputarem, iterum conjectis oculis in Photii

A testimonium, utriusque scriptoris opiniones seu asserta facile conciliari posse mihi in animum induxi, atque ea potissimum de causa, quod Photius nullibi asserat, Leone Romanam sedem tenente, Prosperum ejusmodi contra Pelagianos exarsisse libellos. At dumtaxat: *Prosper, homo sane divinus, libellis adversus eos in vulgum editis, facile dissipavit existimavit.* Qui certe loquendi modus potius indicat Prosperum Romæ sibi nactum occasionem publicandi in plebem etiam libellos, quos forte antea contra Pelagianos conscripserat. Hanc autem significationem Photii **289** verba præferre, nemo inficiabitur, qui ad genuinum illorum verborum sensum animadvertat; simulque recogitet nusquam propria scripta omnibus indiscriminatim PP. communicare consuevisse. Nec enim tanta tum erat manuscriptorum codicum copia, ut etiam vulgi manibus sererentur. Idcirco sat verisimile esset arbitrari Prosperum liberos quos forte ipse, auctore Norisio, in Gallis conscripserat Romæ demum in vulgum etiam edidisse, ut Pelagianorum vindicæ *dissiparet et exstingueret.*

B 6. Postremam hæc conjecturam Hieronymi ad Florentium epistola auget, de qua nos ipsi in Eusebii editione disseruimus. Ibi namque agnovimus, maximam fuisse librorum communicationem Hieronymum inter et Rufinum. Quare ille Florentium enixe rogat ut ubi hospitio Rufinum communem amicum exceperit, petat ab eo silique mittendos curet hec Rhetici Augustodunensis episcopi commentarios in Canticum Canticorum. Præterea nomine eujusdam Pauli Senis de Rufini patria reddi sibi postulat Tertulliani codicem: *Interpretationem insuper Psalmorum Davidicorum et prolixum valde de Synodis librum S. Hilarii, sua Hieronymi ipsius manu apud Treviros exscriptum.* Ex qua epistola intelligimus codices Operum a Patribus elucidatorum ita perfratos quinto Ecclesiæ sæculo fuisse, ut vix eorum exemplaria parandi esset facultas hominibus vel maxime pecuniosis, aut iis qui improbum amanentium laborem subire non reformidabant. Quamvis igitur hoc ultro demus, quod Prosperi libelli, de quibus Photius disserit, in Gallis ab auctore fuerint conscripti, quid inde tamen impedimentum erat quominus ad communis causæ utilitatem in vulgum pariter postea ederentur? Et quidem non alium Photiana verba sena ubi subire nobiscum iudicabant, qui eadem secundum grammaticæ apices volnerit interpretari. Numquid enim aliud ibi laudatus Photius, nisi unum hoc dumtaxat innotuit, nimirum sanctum Prosperum magnum veritatis lumen et adiumentum attulisse in iis libellis pervulgandis, quibus facile omnes vulgi tumultus compecent, atque catholicorum cum pietatem, tum religionem fovit, confirmavit et auxit? Et sane vulgus ipse, quamvis in ecclesiasticis rebus sit parum versatus, nec facile doctæ auctoritati obtemperet, quam sæpius tamen, si necessariis negotiis curisque sit vacuus, obloquentium sermones audire nequaquam abnuit, ac ab istis dem veluti quodam captus illicio, cum de justitiæ rigore agit, iudicium rectitudinem vel integritatem sibi facit suspectam, de eorum criminibus frequenter præpostere iudicat, et quadam miseratione erga damnatos motus, cum ob pœnas quas lunt, tum quod ab iis abhorret, sanctissimos Ecclesiæ præules atro dente petere non erubescit. Ut itaque malis hisce omnibus sanctus Prosper occurreret, simulque vulgi pietatem et religionem fovaret, ut diximus, et excitaret, sat verisimile est eum idcirco tristibus versibus Pelagianorum mores et instituta exagitare voluisse, ut scilicet vulgus ipse non se falli siceret, atque ad veritatis inquisitionem investigationemque trahe-ret et accenderet. Et sane non alia de causa ejus oculis rerum gestarum seriem et ordinem, Pelagianorum impietatem et errores eundem subiecisse credendum est, nisi ut deinceps divinæ gratiæ laudes

(a) Veneti litter. rei scriptores, anno 1742.

concineret, catholicæ Ecclesiæ fidem et pietatem celebraret, et ipsorum demum hæreticorum gesta, dogmata, clades, exitium atque ignominiam in oris canticum verteret. Ejusmodi autem felicem exitum celebri carmine de Ingratis, tum tribus aliis libellis in vulgus editis, Prosperum assecutum fuisse, Photii laudata verba non obscure denuntiant, sive S. Prosper multo ante Leonis Magni pontificatum, sive hujus pontificatus tempore eos libellos conscripserit.

290 CAPUT III.

De tempore quo S. Prosper suos libellos in Pelagianos conscripsit.

1. Jam vero nunc extra nostri instituti propositum vagari videbimur, si horum libellorum epocham diligentius inquirere statuamus. Sed ab hoc munere nulla ratione abduci potui, cum ea in epocha inquirenda omnes præcedentes scriptores lapsos esse perspexerim. Nec enim carmen de Ingratis ad annum 429, vel ad sequentem, revocandum est; neque duo illa epigrammata in Augustini obtrectatorem in annum 417 vel 418 rejicienda sunt, ut præcedentes scriptores asseruerunt. Id imprimis ex Prospero ipso colligitur, qui ita de Ingratis carmen orditur, ut plene abolitum omne Pelagianum virus describat. At quorsum hæc Prosperi spectaret oratio, si Ecclesiæ hoste nondum eliso, adhuc tumidus per Campaniam aliasque Italiæ regiones sese extulisset? Qua porro ratione Prosper dixisset plenam ab Ecclesia contra Pelagianos reportatam fuisse victoriam, si horum signifer Julianus, vel Constantinopolim, vel per Italiam et Gallias novas turbas excitare potuisset, ut semel et iterum in catholicam societatem irrepere tentaret? Nec enim similes loquendi formulæ, aut ad Africæ synodos, aut ad sancti Innocentii papæ decreta dumtaxat debent referri; nam, ut optime ex ecclesiasticis monumentis intelleximus, tunc Julianus in apertam hæresim nondum erat prolapsus, sed sub religionis ac pietatis larva nefarios errores potius obducere conabatur. Neque de papæ Zosimi constitutione, aut de concilii Ephesini sanctionibus possunt eadem sancti Prosperi verba interpretari, cum jam sub Xysto et Leone Romanis pontificibus Julianus ipse, et reliqui Pelagiani præsules, hinc atque illinc novas turbas et molimina excitantes, episcopales sedes, honores et ministeria ut sibi restituerentur omnibus studiis contendebant.

2. Prosperi igitur carmina non alio potius quam Xysti aut sancti Leonis tempore convenire posse verbis videtur. Et quamvis absolute asserere haud audeamus, istud carmen Leonis ævo fuisse conscriptum, tamen cum ita loquatur, ut Pelagianam sobolem penitus extinctam describat, et veluti de confecto bello, de parta victoria, de pace secuta mentionem faciat, minime ejusmodi conjectura omnino debet refelli, ut ex ejusdem Prosperi carminibus ipse lector poterit judicare.

Congenitæ in Christo gentis mihi castus ab alto
Instruatus amor proprias excedere vires
Me jubet, atque pias accendere carmine mentes:
Ne post confectum celebris victoria bellum,
Securos animos incauta pace resolvat,
Ceu metus eliso jam nullus ab hoste supersit,
Nec caput attriti virosam palpitet anguis.

Quod si tamen quisque contendat istud Photii dictum: *Romæ etiam quidam pro hæresi* (Pelagiana nimirum) *libere locuti sunt, quos Prosper, homo sane divinus, libellis in vulgus editis, facile dissipavit extinxitque*, de uno dumtaxat carmine de Ingratis minime comprobari, ego quidem non multum repugnabo. Immo, licet illud opus libellorum nomen re ipsa subeat, tum cum ab auctore in quatuor æquales partes fuerit divisum, quarum unicuique proprium atque singulare argumentum respondet, ut jam cl.

D. Antonius Salinas, regularis canonicus, in sancti Prosperi orandis Operibus probavit; tum deinde, cum hocce orationis genus satiricum versus ad aliorum malos mores et instituta carpenda et exagitanda comparatos contineat, merito etiam ex hominum loquendi usu sibi libellorum nomen vindicavit. Ne autem negotii plenus Norisio repugnare videar, leves has conjecturas prætereo, atque ad alios tres etiam Prosperi libellos 291 contra Pelagianos editos meæ se convertit oratio. Conscripsit itaque, ut diximus, Prosper duo alia epigrammata in sancti Augustini obtrectatorem, quibus et celebre illud Nestorianæ et Pelagianæ hæreseos addidit epitaphium. Sed illa orationum genera certe prorsus intempestiva fuissent, si saltem Augustinus aut nondum extremam diem clausisset, aut si alterutra ex illis hæresibus adhuc penitus extincta et abolita non fuisset, quæ revera duæ illæ hæreses ad plenum exitum minime fuerunt perductæ, nisi posteaquam Augustinus diem obierat. Cujus quidem argumenti pondus Prosperi editores præsentientes, epitaphium dumtaxat in Nestorianos et Pelagianos serius exaratum asseruerunt; illud videlicet ad annum 432 revocantes, cum nimirum, e vivis sublato Augustino, duæ illæ hæreses in plenaria Ephesina synodo damnatæ fuerant. At id saltem de aliis libellis asseri oportere gravissimæ conjecturæ nos urgent. Quis namque reputabit Augustino adhuc superstitute alium quempiam pro eum nomine atque doctrina sibi vindicis partes assumere voluisse? Annon sanctus doctor ipse, quoad vixit, stylum semper contra suos adversarios paratum habuit, eos vel molli brachio persiringendo, aut gravissimis censuris eorundem machinas destruendo? Sat igitur verisimile est Augustinum illum, qui Adrumetinos monachos perperam ejus scripta interpretantes corripuit, objurgavit; qui Pelagium et Julianum perpetuo impetiit et exagitavit; qui ab Hieronymi objectionibus propriam doctrinam modeste purgavit; sat, inquam, verisimile est hunc Augustinum novas illas Pelagianorum obtrectiones inultas minime reliquisse, aut saltem debitas gratias Prospero ejus vindici reddidisse. Reddidisset tamen, si in vivis exstiteret adhuc cum laudatis libellos Prosper conscripsit.

3. Prosperi deinde duæ ad Augustinum epistolæ magnum nostris conjecturis robur adjiciunt. Sed Caveum, Usserium, Joannem Olivarium cæterosque Prosperi editores in assignanda prædictorum libellorum epocha gravius lapsos esse patefaciunt, si nos tempus quo ejusmodi epistolæ conscriptæ fuerint diligentius inquireamus, atque ad eorundem argumenta animi cogitationem convertamus. Quoad tempus attinet, Caveus credidit anno 426 fuisse conscriptas. Novissimus autem eorum editor sibi persuadet exeunte anno 428, vel ineunte anno 429, scriptas fuisse. Ita ad marginem annotavit pag. 89. Si deinde epistolarum argumenta perpendamus, in iis palam Prosper testatur Pelagianæ hæreseos reliquias in Galliis et in plerisque aliis regionibus adauctas fuisse; maximas quoque querelas excitatas adversus ejusdem Augustini opuscula, et præsertim contra doctrinam libro de Correctione et Gratia explicatam. Quis autem affirmare velit jam tum Prosperum carmen illud de Ingratis cum cæteris libellis a Photio laudatis concinasse cum has epistolas scriberet? Nonne in iis recensuit gravissimas difficultioresque quæstiones a Pelagianis motas, quas clara luce ab illo sibi aperiri cupiebat, et, quasi in multarum rerum intelligentia nutans, lumen ex novis Augustini scriptis efflagitabat? Galliam pene totam fuisse commotam, cum Prosper hæc scriberet, priori epistola declarat, et propterea fieri studebat S. Patris sapientia et eruditione doctor, et ut prodesset multis suo rogatu, eam interpellat, scribens: *Tribue nobis in hac causa, papa beatissime, pater optime, quantum juvante Domino potes, diligentiam pietatis tuæ, ut quæ in istis quæstionibus obscuriora et ad percipiendum difficiliora sunt quam lucidissimis expositionibus digneris ape-*

rīre (a). Harum autem gravissimarum quæstionum decem argumenta statim subijci, et interim veritus contra tot adversarios meritis atque honoribus claros in apertum disputationis campum prosilire, et contra eosdem dimicare, animi fervorem silentio cobibet, quoadusque ab Augustino obtinebit responsum. Quibus omnibus enodatis (ita ultimum ejus epistolæ caput orditur), et multis insuper quæ altiore intuitu **292** ad hanc causam pertinentia magis potes videre decussis, credimus et speramus non solum tenuitatem nostram disputationum tuarum præsidio roborandam, sed etiam ipsos quos meritis atque honoribus claros caligo istius opinionis obscurat defæcatisimum lumen gratiæ recepturos. Non itaque tum Augustini obtreccatores suis carminibus Prosper impetere poterat, non plenam canere de Pelagianis reportatam victoriam, si et ipse, inter alia et alia dubia jam hærensensus, ab Augustino inquirebat an Christiana fides ea dissensione violaretur, quantum periculi in adversarium opinione patefaceret. Deinde quomodo per istam præoperantem et cooperantem gratiam liberum non impediatur arbitrium, explicaret. Tum utrum præscientia Dei ita secundum propositum maneat, ut ea ipsa quæ sunt proposita, sint accipienda præscita, et id genus alia, quæ octavo ejusdem epistolæ capite a quopiam possunt lustrari. Sodes igitur dicant, qui duo Prosperi epigrammata contra Augustini obtreccatorem ad annum 417 aut 418, carmen vero de Ingratis ad 430 annum revocant, an is, qui in sacris litteris homo divinus appellatur, Pelagianos ad bellum scripto tum advocare potuerit, cum anno 429 nondum satis de totius controversiæ cardine, fundamentis atque rationibus erat instructus? An imparatus et inermis cum hæreticis certamen sanctus Prosper habere voluit, et, quasi nimium sibi fidens, tum pro Ecclesiæ sanctionibus, tum pro Augustini doctrina decertavit, quando, necdum super laudatas quæstiones institutus, animo varias inter adversarium opiniones interpretationesque fluctuabat? Ficta et commentitia fabula tanto indigna viro! Præsertim cum ab Augustino, duobus in libris, videlicet de Prædestinatione et de Dono Perseverantiæ, paulo ante diem ejus emortualem conscriptis, objectas sibi a Prospero et Hilario Massiliensium et Pelagianorum quæstiones enodatas fuisse intelligamus. Quorum vero Augustinus obierit, narrat Possidius in Augustini Vita scribens: Anno 430, quinto kalendas Septembris S. doctorem humanæ vitæ debitum persoluisse, quo tempore Vandali Hippo-nem tertium jam mensem obsidebant.

4. Ad quæ omnia cum ipse sedulo animadvertentem, contra fere omnium præcedentium scriptorum opinionem mihi persuasi sanctum Prosperum in Pelagianos vel horum reliquias decertare aggressum, eosdemque scripto dumtaxat impetere cœpisse cum jam Augustinus obierat. Quis ignorat tum ita in Galliis præsertim percrebrescentibus divini gratiæ hostibus, Augustiniquæ obtreccatoribus, Prosperum et Hilarium Romam ad Cælestinum pontificem profectos, ut firmo certoque testimonio, quanti apud apostolicam sedem semper fuerit, de ejusdem sancti Augustini doctrina declararet? Horum autem votis Cælestinum annuisse, celebris epistola anno 430 ad episcopos Galliæ declarat, in qua non tantum scribit (b): Augustinum sanctæ recordationis virum pro vita sua atque meritis in nostra communione semper habuimus, nec umquam hunc sinistra suspicionis saltem rumor aspersit, quem tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter magistros optimos etiam ante a meisdecessoribus haberetur. Huic autem epistolæ præteritorum sedis apostolicæ auctoritates de gratia Dei et libero voluntatis arbitrio subjectas legimus; ut inde obloquentes quæ sequi et probare profiterentur, atque ea omnia quæ sacratissima beati apostoli sedes Petri

A contra inimicos gratiæ Dei per ministerium præsulum suorum sanxit et docuit, intelligerent (c). Quisnam vero horum capitulorum collector fuerit, in præsentia non inquirimus. Auctor tamen ita recentioribus dogmatistis refragatur, ut luce hac in re clarius ostendat Pelagianam hæresim proscriptam et judicatam fuisse ab apostolica sede, et Africanos canones tantum roboris obtinuisse, quantum iisdem Romani **293** antistites tribuerunt, cum eosdem probarent. Quæ sane verba cum Quesnellum aliosque ejus asseclas gravius urgeant et male habeant, statim subjicimus sequentia verba: *Necessarium igitur fuit diligenter inquirere quid rectores Romanæ Ecclesiæ de hæresi quæ eorum temporibus exorta fuerat judicaverint, et contra nocentissimos liberi arbitrii defensores quid de gratia Dei sentiendum esse censuerint; ita ut etiam Africanorum conciliorum quasdam sententias jungeremus, quas ubique suas fecerunt apostolici antistites, cum probarunt.* Ejusmodi porro necessitatem apostolicæ sedis judicii inquirendi et expectandi, cum de hæresibus agitur, pleno ore nono Ecclesiæ sæculo Hincmarus Remensis Ecclesiæ episcopus contra Gotescalcum confessus est. Qui sane ad laudata verba non provocasset, nec integra suam in epistolam transtulisset, si illam sententiam ratam non habuisset. Præfatus autem Hincmarus cum Petro diacono, Floro magistro, Cresconio, Dionysio Exiguo, Ivone, eadem capitula Cælestino tribuit, cum veluti pars et appendix illius epistolæ habeantur.

5. Hæc itaque alique multa cum animo oberrarent, contra omnium præcedentium scriptorum opinionem constanter existimavi laudatorum libellorum nullum a Prospero exaratum fuisse antequam Augustinus ex hominum vita demigraret. Certe hoc uno satis admonere visa est ejusdem Prosperi vigilantia, qui, ut Augustino jam vita functo præsidium pararet, Romam venit, ut super illius doctrinam Cælestinum papam consuleret. At si Prosper jam edidisset aut evulgasset laudatos libellos, non Augustini, sed propriam apud pontificem causam egisset. Nihil enim habet Prosper, præsertim in carmine illo de Ingratis, quod ex Augustino non fuerit depromptum, quodve a Massiliensibus vel Pelagianis non fuerit in discrimen adductum, quod denique in illis decem apostolicæ sedis capitulis non appareat definitum. Neque enim probabile est S. Prosperum quadripartito illo carmine de Ingratis, aut adversariorum objectiones transferre voluisse, aut ante apostolicæ sedis judicium Augustini doctrinam ab omni suspicionis labe purgare ausum fuisse. Quid de decem illis apostolicæ sedis capitulis erit asserendum? Potuit forte S. Prosper eadem sibi in animo prælingere, eademque scripto exponere, antequam diligenter inquireret quid rectores Romanæ Ecclesiæ de Pelagianæ hæresi, quæ eorum temporibus exorta erat, judicaverint? Figmentum apage! Quare, si in hoc scribendi genere argumentum a simili valeret, utique ad librum adversus Collatorem a Prospero editum recurrerem, quem legentes ipsi cognoscunt Augustino vita functo fuisse conscriptum. Sed hunc cum carmine de Ingratis fere in unum et idem tempus esse rejiciendum, jam adducta atque imo adducenda argumenta quam perspicue patefaciunt. Eminentissimus itaque cardinalis Peronius (b), qui veterum catholicorum poetarum usum habebat, multa pro eorum conscribendis defensione, asseruit eadem illos sæpe alibi soluta oratione tradidisse, quæ alibi strictæ commiserant, quod ipsum sancti Paulini Nolani episcopi, de quo ipse sermonem habebat, manifestum efficit. Eam autem rationem maximo Prosperiano poemati de Ingratis convenire, ipsi arbitramur, cum in eo nihil illa scripserit, quod vel in apostolicæ sedis auctoritatus et in aliis suis Operibus soluta oratione exarata

stolicæ sedis.

(d) Card. Peronius, in Resp. ad Angliæ regem, lib. v, cap. 20, pag. 13.

(a) Prosperi ad August. epist., cap. 7.

(b) Cælestini papæ epist. ad Galliæ episc. cap. 2.

(c) Præmium auctori aium seu capitulorum apo-

non tradiderit. Supremae autem apostolicæ sedis auctoritati vtridistimum certissimumque argumentum ista carmina suppetunt, quibus canit :

Pestem subeuntem prima recidit
 ...Sedes Romana Petri, quæ pastoraliis honoris
 facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
 Refragione tenet.

Libro autem adversus Collatorem fusius rerum gestarum seriem describens, Romanorum pontificum in Pelagianos lata iudicia, servato temporum 294 ordine, enumerat, atque ex Innocentio papa exordia repetens, eadem usque ad Cælestinum perducit, ita ad nostrum subjiciens intentum : *Per hunc virum (Cælestinum videlicet) intra Gallias istis ipsis qui sanctæ memoriæ Augustini scripta reprehendunt malevolentia est adempta libertas, quando consultantium actione suscepta, et librorum qui errantibus displicebant pietate laudata, quid oporteret de eorum auctoritate sentire, sancto manifestavit eloquio, evidenter pronuntians quantum sibi præsumptionis istius novitas displiceret qua auderent quidam adversus magistros in.olerent insurgere, et indisciplinata calumnia prædicationi veritatis obstrepere.* At Augustini nefarios obtractatores tercia parte illius carminis de Ingratis suggillat, eorundem Pelagianorum Semipelagianorumque objectiones refellens, quibus *vociferantes queruntur omne opus arbitrii sublatum, nec vitiiis penam deberi, aut præntia laudi.* Hæc autem vociferasse Augustini obtractatores post ejus obitum, luculentissime cum patefactum sit, ut in his diutius immoremur minime opus est, præsertim suffragante nobis Photio in Bibliotheca, cod. 53, Vincentio Lirinensi, adversus hæreses cap. ultimo.

CAPUT IV.

Præcedentium scriptorum argumenta eripiuntur.

1. Etsi verò ista omnia præcedenti capite, servato temporum ordine, annotaverim, nihil adhuc me præstitisse videbitur, nisi Josephi Anthelmi, Usserii, Cavei, Martini Steyaert, P. Salinas, aliorumque scriptorum fundamenta eripiam. Unum itaque duntaxat sancti Prosperi testimonium ex cap. 3 carminis de Ingratis depromptum adducunt, quo hocce opus superstitie Augustino conscriptum esse sibi blandiuntur. Canit itaque sanctus Prosper :

An alium iam florem posset procedere sanctum
 Concilium, cui dux Aurelius, ingeniumque
 Augustinus erat? quem Christi gratia cornu
 Ubiore rigans, nostrò lumen dedit ævo
 Accensum vero de lumine; nam cibus illi,
 Et vita, et requies Deus est, omnisque voluptas;
 Unus amor Christi est; unus Christi est honor illi,
 Et dum nulla sibi tribuit bona, fit Deus illi
 Omnia, et in sancto regnat sapientia templo.

In Prosper (all Pater Salinas) (a), in quibus magistrum optimum tamquam superstitem continenti celebrat elogio; quomodo sane de aliis episcopis aut yris in hæc causâ præcipuis et fato jam sanctis ibidem non loquitur?

2. Sed Martinus Steyaert Lovanlensis doctor in ornando castigandoque hoc opere, eodem prorsus argumento ductus, sic ad illud verbum *regnat* annotavit. « Ex quo (verbo videlicet) aliisque toto paragrapho verbis præsentis temporis colligit scriptitasse hæc sancto doctore superstitie. » Quid autem ejusmodi argumento imbecillius? Nam si imprimis illud laudis genus speculemus, quo nihil sublimius neque splendidius de beato quopiam spiritu jam cum Deo in cælis regnante dici potest, illud sane homini adhuc mortalem vitam agent non nisi cum aperta et inveteranda assentatione convenire potest. Quo

(a) In Operibus Sanctorum Prosperi Aquitani et Honorati Massiliensis notis observationibusque, Romæ anno 1732, illustratis.

præsertim, quæve ratione de uno Augustino superstitie Prosper canere potuisset : *Quem Christi gratia cornu ubiore rigans nostrò lumen dedit ævo accensum de vero lumine*; cum postmodum, eodem jam vita functo, idem Prosper apostolicam sedem diligentius consulere : « An huic sinistra suspitionis saltem rumor asperserit, vel an late scientiæ fuerit, ut inter Ecclesiæ magistros optimos esset recensendus (b). » Quemadmodum enim hæc inter se conciliari possint plane non video; præsertim cum laicus homo, omni prorsus ecclesiastica auctoritate denudatus, qualis Augustino superstitie Prosper erat, minime sibi de S. Patris scriptis judicare arrogas et ante Cælestini papæ sententiam.

3. Non denique præsentis temporis verba nos urgent, cum poetarum ingenia liberiori semper utantur licentia, tales sæpissime sibi confingentes imagines, ut veluti præsentis qui jam decesserunt describant, et ex eorum gestis et scriptis mortuos vivere adhuc sibi persuadeant. Et quidem Prosper ibidem ad supernam Augustini sapientiam alludit, quæ Pelagianorum Semipelagianorumque artes, molimina et errores elusit, rejecit atque evertit. Idcirco eum post mortem tamquam viventem in exaratis Operibus sibi proposuit. Neque verum est toto illo paragrapho præsentis temporis verbis uti, sed, ænimi cogitationes poetice exprimerere volens, modo ad præsentis, modo ad præteriti temporis verba recurrit, et, gradu veluti factò, a mortali Augustini vita ad illam immortalem qua cum Deo regnat, eum sub sapientie nomine, hisce verbis describit : *Et dum nulla sibi tribuit bona, fit Deus illi omnia, et in sancto regnat sapientia templo.* An censent laudati scriptores quibus refragatur de sapientissimo quopiam vivente virò hæc tam proprie tate dici posse? Quandoquid Deus viventibus omnia fieri consuevit, ut mortali carnè adhuc circumdali in sancto templo regnet? Hocce de Christo unigenito Dei Filio duntaxat cum veritate Scripturas et Patres asseruisse, catholicis omnibus sat est exploratum; sed si alio cuiquam ejusmodi dictum aptare velimus, cum catholica ipsa religione contendamus necesse est.

4. Ad quæ cum serio animum convertissem, nimis imbecillam atque infirmam eorum opinionem existimavi, qui à Prospero laudatos libellos conscriptos fuisse arbitrati sunt antequam Augustinus diem obiret, vel antequam Cælestinus papa Augustini scripta elogiis ornaret, aut denique antequam Julianus ille Pelagianorum signifer ad plenum exitium eum sub machinis perduceretur. Cætera vero quæ a P. Salinas subduntur, penitus cadunt, si Prosperi scribendi scòpum aut disserendi modum attendamus. Nec enim carmine illo de Ingratis tercentenos illos præbere qui in Pelagii causam convenerant elogiis ornare sibi sacer poeta proposuerat, sed divina gratia hostes impetere et exagitare annuus illi fuit. Præsertim cum Prospero ævo eorundem Patrum nomina in conciliorum Actis, quæ nondum intercederant, tacite deprehendi possent.

296 CAPUT V.

De sancti Leonis Magni scriptis contra Pelagianos ezaratis.

1. Jam vero temporis et nostri instituti ratio postulat ut de Magni Leonis scriptis verba faciamus. Quod igitur ad hujus scripta atinet, nihil magnificentius, id illius hominibus præsertim, elucet quam divina illa doctrina sacris in litteris tradita de divina gratiæ virtute atque muneribus. Quare extincto Juliano, atque deletis jam per Campaniam Pelagianis, Romæ demum obmotescensibus horum hæreticorum

(b) Martinus Steyaert laudatus a cl. P. Joan. Antonio Salinas canonico regulari in Operibus S. Prosperi Romæ adornatis.

fautoribus, quid erat quod sacra inter mysteria tanto dignius pontifice tractare posset et frequenti populo suadere? In maximis igitur anni solemnitatibus atque Romanorum civium auribus, quoad vixit, aliquam saltem orationis partem in eum scopum dirigebat, ut Pelagianorum aliorumque hæreticorum errores carperet atque subverteret. In iis quippe modo naturalium virium imbecillitatem infirmitatemque describit, modo divini auxilii supernam virtutem ad æternam felicitatis bonum consequendum necessariam requisitam quam sæpissime inculcat. Hinc totam Adami sobolem inobedientiæ peccato corruptam remansisse, ex Apostolo, ex Evangelio aliisque sacrarum Scripturarum testimoniis explicat. Inde maximum diviniæ miserationis opus describit, quo per unigeniti Dei Filii crucem, mortem, soluto jam nostræ redemptionis pretio, peccati vincula confracta sunt, et tartaræ captivitatis iugo excusso, iisdem et omnibus Adæ filii paradisi ostium fuit reseratum. Quid plura?

2. Perpetuo igitur et ubique S. pontifex occasionem captat Pelagiani insectandi dogmatis, ut si forte aliqui inter suos auditores exstitissent, qui de catholica veritate, de apostolicæ sedis sanctionibus dubitarent, rationum tandem pondere confecti, et apostolici sermonis auctoritate persuasi, non amplius differrent Pelagium, Cœlestium atque Julianum cum eorumdem erroribus damnare. Hac potissimum de causa populum hortatur, ut non præsumeret de sua iustitia, nec de Dei misericordia diffideret, quia omnipotens Deus, ut mirabilem faceret gratiam suam in eo (loquitur de se ipso) munera sua contulit, in quo meritorum suffragia non invenit (a). Et sequenti oratione, cap. priori, humanæ naturæ imbecillitate descripta, subdit: *Et tamen non desperamus, neque desicimus, quia non de nobis, sed de illo præsumimus qui operatur in nobis (b)*. Ne autem hæc ita in adversæ partis significationem traherentur a quopiam, perinde quasi arbitrari vellet humanæ voluntatis vires ita per peccatum fuisse elisas, ut arbitrii ratio prorsus deleta mansisset; quemadmodum nos Deus ad imaginem suam reparat, ut in nobis formam suæ bonitatis inveniat, sequenti mirabili magnificaque sententia explicavit: *Dat unde ipsi quoque quod operatur operemur, accendens scilicet mentium nostrarum lucernas, et igne nos suæ charitatis inflammas, ut non solum ipsum, sed etiam quicquid diligit diligamus*. Et rursus alio loco humana corda terreno agro comparat, qui si pigro otio et inertis desidio negligatur, terra nihil generosi germinis pariet, et, spinis ac tribulis subdita, non producet quæ condenda sint horreis, sed quæ urenda sint flaminis. Quam deinde allegoriam explicaturus, in hæc verba prorupit (c): *Ager autem iste, dilectissimi, vorante desuper gratia Dei, fide munitur, jejuniis exercetur, eleemosynis servitur, orationibus fecundatur, ut inter plantationes rigationesque nostras nullius amaritudinis radix pullulet, nec se incrementa cujusque* 297 *noxia stirps attollant, sed, enecato omni semine vitiorum, convalescat seges læta virtutum*. Loquitur hic sanctus pontifex in persona sacrorum præsulum, qui in Dominico agro operarii sunt constituti.

3. Sed et humanæ naturæ infirmitati et corruptioni, quas mordicus Pelagiani dogmatis auctores inficiabantur, sacro baptismatis lavacro mederi ipse S. pontifex sermone decimo septimo docet. Non ita tamen ut, semel divini auxilii virtute originali morbo sanato, ipse homo viribus propriis subsistere queat, ut nullatenus mortalem hanc vitam agens ab adepta iustitiæ gratia deflectere possit, et quam sæpissime deflectat. Nam cum natura nostra mutabilis sit, et

de peccati labe mortalis, licet etiam jam redempta et sacro baptismate sit renata, in quantum est passibilis, in tantum est ad deteriora proclivis, corrumpeturque carnali desiderio, nisi spiritali muniretur auxilio: *Quia (aurea sunt ista verba) sicut illi nunquam deest unde corrumpat, ita semper præsto est unde subsistat*. Nihil ergo sanctissimus noster Leo gratus et utilis suscipere poterat, quam provinciam perpetuo carpenti et incedenti hæreticorum sectas, simulque edocendi populum, ut eorum errores sibi cave-ret. Propterea nil mirum, si in omnibus fere suis concionibus Pelagianos taxabat, eamque hæresim tanto rationum pondere et Scripturarum auctoritate ita aggrediebatur, ut quamplurimos ad penitentium adduxerit.

4. Consulat lector serm. primum in Natali Domini, quem Romana Ecclesia semper in suo Brevario retinuit. Nonne in priori capite omnium hominum non modo, sed infantium etiam Redemptorem Christum Dominum appellat? *Asserit quippe eum esse peccati mortisque destructorem, qui sicut nullum a reatu liberum reperit, ita liberandis omnibus venit*. Et paulo post usurpans Jobi verba illa cap. xiv, 4: *Nemo mundus a sorde, nec infans cuius est unius diei vita super terram (d)*, unum ex fundamentalibus hujus hæreseos articulis evertit (e). Consulat etiam cap. 5 sermonis 5 de Natali Domini, quo totis eloquentiæ nervis directe se Pelagio opponit, qui, arrogans et tumidus prætextu humanæ libertatis tuendæ, docebat Adamum suo lapsu sibi duntaxat nocuisse, cæteros vero homines nasci in ea naturæ perfectione qua a Deo Adamus fuit conditus (f). Contra vero S. pontifex catholicæ fidei sacramentum istud esse docet: *Omnes omnino homines in Adamo periisse: ita ut nisi Verbum Dei caro fieret, et habitaret in nobis, nisi in communionem creaturæ Creator ipse descenderet, et verustatem humanam ad novum principium sua nativitate revocaret, regnaret mors ab Adam usque in finem, et super omnes homines condemnatio insolubilis permaneret, cum de sola conditione nascendi una cunctis esset causa pereundi (g)*. Atque tandem, ut pene innumera alia loca missa faciam, consulat lector sextum de Epiphania sermonem, cap. 4, ubi, humanæ conditionis fragilitate descripta, quæ semper in delicta prolabitur, cito minime deceptoris voluptati acquiescendum esse demonstrat, *quia nullum sine delectatione peccatum est (h)*. Quare tot inter tantasque carnis illecebras, atque ab infernalibus hostibus humana circumventa natura, nullam prorsus homo potest sibi operi sive custodiam nancisci, si a carnalibus desideriis non recurratur ad spirituale præsidium, et mens habens notitiam Dei sui a consiliis se male suadentis hostis avertat. *Quisque autem jam in carnalibus voluptatibus delectatus, atque ab hostibus superatus peccatorum vinculis constringitur, numquam sit de impunitate securus, quia si tempus penitentis amiserit, lacum indulgentiæ non habebit*. Dilidat prorsus propria virtute posse consurgere, aut saltem natura: motibus se ad justificationem disponere, ut 298 *Massitiensium et Semipelagianorum turbæ perperam asseruerunt, sed confugiat ad auxiliantis Dei clementiam, et vincula malæ consuetudinis ab illo poscat abrumpi, qui allevat omnes qui corrumpunt, et erigit omnes elisos. Tunc enim non erit vacua confitentis oratio, quoniam misericors Deus voluntatem timentium se faciet, et dabit quod petitur, qui dedit unde peteretur*. Sed apertius et fortius præterea eosdem Semipelagianos, Pelagianosque impetit et perstringit sermone ultimo de Epiphania, cap. 3,

(a) Serm. 1 in anniversario suæ assumptionis cap. 2.

(b) Serm. 2 c. p. 1.

(c) Serm. 11 de jejunio decimi mensis, et collectis 1, c. 1.

(d) Serm. 17 cap. 1.

(e) Serm. 1 in Natali Domini cap. 1.

(f) Similia habet serm. 2 in Natali Domini cap. 5; et serm. 3 cap. 3.

(g) Sibi concinit serm. 6 de Nativ. seq. cap. 3 et cap. 6.

(h) Serm. 6 de Epiphania cap. 4.

ubi, de vera supernaque disserens virtute, asserit eam nullam esse, nec proprietatem obtinere Deitatis, nisi spiritu visitetur Auctoris; dicente enim discipulis suis Domino: *Sine me nihil potestis facere*; propterea subjicit statim: *Dubium non est hominem bona agentem a Deo habere, et effectum operis, et initium voluntatis.*

5. Sermone tandem 13, qui est Quadragesimæ quintus, novos arietes præparat ad Pelagianæ Semi-pelagianæque hæreseos exitum, quando videlicet hominum corda superni Spiritus virtute Dei vivi templum fieri probaturus, domorum manufacturarum exemplo et similitudine usus est: *Quibus laudabili diligentia providetur, ut si quid aut infusione imbrum, aut turbine procellarum, vel ipsa fuerit antiquitate corruptum, in integrum cura restituat, ita (ait) jugi oportet sollicitudine præcaveri, ne quid in nostris animis incompositum, ne quid inveniatur immundum.* Sed ab humanis ad divinas supernasque res gradum postmodum faciens, sic ad nostrum intentum mirifice ratiocinatur: *Quamvis enim ædificium nostrum sine ope sui non subsistat artificis, nec fabrica nostra possit esse incolumis, nisi ei protectio præferat Conditoris, tamen quia rationabiles lapides sumus, et viva materies, sic nos Auctoris nostri extruit manus, ut cum opifice suo etiam is qui reparatur operetur.* Non enim hic Leo humanæ voluntatis divino subsidio suffultæ et adjunctæ nisum cooperationem atque liberum consensum excludit, ut postmodum Calvinus, Jansenius, atque Quesnellus improbe nimisque licenter asserere ausi sunt. Nec quidem liberum hominis arbitrium ad instar lapidis, aut alterius mortuæ omnino rei se habere docuit, sed quando gratiæ divinæ motibus excitatur, a Dei obedientia se subtrahere non debet, nec ab illo bono deficere, sine quo bonum esse non potest. Propterea idem sanctus pontifex laudatis verbis hæc subdit: *Gratiæ igitur Dei obedientia se humana non subtrahat, nec ab illo bono, sine quo non potest bona esse deficiat, ac si quid impossibile aut arduum in mandatorum effectibus experitur, non in se remaneat, sed ad jubentem recurral, qui ideo dat præceptum, ut excites desiderium, et præstet effectum.*

Interim vero cum ista exscriberem, tanta recrear voluptate, ut nonnisi ægre me aliis similibus quamplurimis referendis abstinuerim. Sed ea prætermittere mihi opus fuit, ne lectoris amici abuterer patientia. Cæterum habet sanctissimus noster pontifex Leo quamplurimas alias sententias apostolici vigoris et auctoritatis plenas, quibus non tantum Pelagianæ Semi-pelagianique quondam divinæ gratiæ hostes perstringi et cohiberi potuerunt, sed alias et alias quæ Calvinum, Jansenium, Quesnellum incommodant et urgent, et eorum turbas proscindunt. Jam vero de aliis Magni Leonis scriptis opus est disseramus, idque sequenti capite potissimum præstare conabimur.

299 CAPUT VI.

De S. Leonis Magni epistolis ad Januarium Aquileiensem episcopum scriptis contra Pelagianæ hæreseos fautores. Quesnellii agendi ratio in his epistolis adorandis.

1. Age igitur nunc referam animum ad ea quæ canonice a sancto pontifice Leone pro recipiendis in Ecclesia desertoribus clericis Pelagianæ hæresim execrantibus sancita fuere. Quarto igitur ejusdem pontificatus anno, nec Romæ, nec per Campaniam Pelagianæ erroris sibilus audiebatur. Si qui autem hic aut illic hujusmodi tincti fulgine adhuc reperiebantur, vel pœnitentiam agentes amare proprios ejurabant errores, aut saltem gravi pœnarum timore percursi exterius catholicam fidem profliteri simulabant, et quasi quodam velo propriam obtendere impietatem nitebantur. Hocce postremum in Venetorum provincia S. Septimii Altinensis Ecclesiæ episcopus contingere intellexit, qui cum animad-

vertisset multos suæ diocesis clericos specie dumtaxat Pelagianam hæresim execrasse, qui postmodum deinde, in catholicorum societatem cum essent admissi, clam et quasi furtim ejuratum hæresim instaurabant, ea de re statim Romanum pontificem suis litteris fecit certiores. Septimii autem epistolam temporis injuria interciderat, tum mihi, tum viris omnibus eruditissimis persuasum est. Nec enim nullo impenso studio ad eam perquirendam reperire potuimus. Supersunt adhuc tamen duæ S. pontificis epistolæ ad Januarium episcopum Aquileiensem, Septimii metropolitam, conscriptæ, et ex utraque eam gestarum rerum historia, tum apostolicæ sedis decreta in Pelagianos facillime recognoscuntur.

2. Quod ad priorem epistolam atinet, diu dubitatum fuit ad quem ex Aquileiensibus episcopis scripta fuerit. Veteres editores, quorundam forte corruptorum manuscriptorum fidem secuti, Nicetæ nomen pro Januario legerunt. Quesnellus deinde illius epistolæ epigraphem edidit mutilatam, et relicto utroque nomine, scripsit dumtaxat: *Epistola ad Aquileiensem episcopum.* Sed ea in re secutum esse Crabbum, Picardum, Isidorum, Coloniensem editionem anni 1551 et nonnullos codic., assererat. Nos autem (ut dicemus in notis) auctoritate adducti duorum exemplarium Vaticanorum, unius Florentini archetypi, et alterius Vallicellani, optimæ notæ, Januarii nomen infulimus, suffragante etiam nobis manuscripto Aquileiensi episcoporum Chronico, quod exstat in Vaticana bibliotheca, signatum num. 5286, in quo ad rem nostram ista leguntur: *« Januarius fuit ordinatus anno Domini Jesu Christi 443. Huic Januario episcopo S. Leo scribit, ut episcopi et reliqui clericalis ordinis, de Pelagianæ et Cælestianæ hæresis ad unitatem catholicam redire volentes, in suis sedibus non restituantur, nisi publice erroribus abrenuntiaverint. »* In eodem Chronico, a Dandolo conscripto, pariter de eodem Januario legitur: *« Hic in Pola civitate Istriæ natus, et catholicis disciplinis eruditus, et episcopus factus, sua prudentia et doctrina populum sibi subditum, propter instantes persecutiones, multis angustiis circumseptum, ab erroribus converavit illæsum, in cujus laudem Leo papa sic ait: *Leitis fraternitatis tuæ litteris.**

3. Hisce autem verbis Leo alteram epistolam, quæ anno 447 conscripta fuit, orans est, ut nota consulari certissime innotescit. Sed cum de canonicis Leonis sanctionibus in causa de qua agimus prius disserere statuerimus, ab illa sermonem ordini volumus quæ maxime ad evertendos Pelagianos esset aptissima, et apostolicæ sedis auctoritati gravissima. 300 Ejusmodi vero epistola quinque distinctis capitibus ab auctore Leone fuit divisa; et in priori capite, ut statim ab Aquileiensi metropolitæ animo omnem suspicionem et scrupulum averteret, Romanam sedem videlicet falsi quorundam rumoribus aures præbuisse, non tantum Septimii episcopi delictoris nomen exponit, sed et acceptæ accusationis exemplaria huic epistolæ subjecti, atque ad Januarium transmisit. Paucis itaque mala omnia, quibus summi pastoris vigilantia occurrere opus erat, hisce verbis exprimit: *Relatione sancti et coepiscopi nostri Septimii, quæ in subditis habetur, agnovimus quosdam presbyteros, et diaconos, ac diversi ordinis clericos, quos Pelagianæ aut Cælestianæ hæresis habuit implicatos, ita in vestra provincia ad communionem catholicam pervenisse, ut nulla ab eis damnatio proprii exigatur erroris.*

4. Suggillat post hæc noster Leo segnem quorundam episcoporum indolem, qui, nimium dormitantes, *Lupos ovium pellibus tectos ovile Dominicum introissent,* atque contra auctoritatem canonum et decretorum ab ipso editorum, errantibus clericis concederent proprias relinquere Ecclesias, in quibus clericatum aut acceperant, aut receperant, instabilitatem suam per diversa circumferentes, amantes semper errare, et nunquam in fundamento apostolico permanentes.

Quot autem, qualivæ mala ex ejusmodi canonum violatione in catholicæ societatis detrimentum exorirentur, statim subdit: *Quoniam (ait) qui nullo disquisito examine, nullo sunt præjudicio suæ professionis obstricti, hunc maxime expectant fructum, ut sub velamento communionis plures domos adsant, et per falsi nominis scientiam multorum corda corrumpant.*

5. Ad quos vero canones seu decreta a se edita S. pontifex provocare voluerit, nemo hactenus ex tot eruditis viris, qui ejus scripta adornarunt animadverit vel annotavit. Maximè tamen momenti res est, nec sine gravi animi socordia poterat prætermitti. Ex ea quippe suprema Romani præsulis per universum orbem in ecclesiasticis condendis legibus auctoritas sit exploratior; tum deinde quali quantoque honore apostolicæ sedis statuta ab omnibus aliarum Ecclesiarum pastoribus susciperentur, plenissime innotescit. Inquirentes nos igitur quid S. Leo iis in canonicis, ad quos provocat, definierit, præterea quæ ex Aquileiensi Chronico in præcedentibus laudato, cum ex epistola 13, tum ex sequenti 13, illud intelligere potissimum. In priori quippe, quæ ad Anastasium Thessalonicensem scripta est, cap. 9, de hisce clericis transfugis et errantibus, hæc habet (a): *Alienum clericum, invito episcopo ipsius, nemo suscipiat, nemo sollicitet, nisi forte ex placito charitatis inter danient accipientemque convenierit. Itaque si contra provinciam res agitur, transfugam clericum ad suam Ecclesiam metropolititanam redire compellet. Si autem longius recessit, tui præcepti auctoritate revocabitur, ut nec cupiditati, nec ambitioni occasio relinquatur. At in altera subsequenti epistola ad episcopos metropolititanos per Achaia provinciam constitutos, de clericali vitæ genere et instituto, de sacerdotalis concordia vinculo ab omnibus sacris ministris custodiendo, agens, non tantum quæ ad Anastasium scripserat religiose observari mandat, sed cautum præterea voluit, ut nullus episcopus alterius episcopi clericum sibi audeat vindicare, sine illius ad quem pertinet cessione, quam tamen evidentia scripta continent, quoniam hoc, et canonum definitivè auctoritas, et ipsa servandæ unitatis ratio docet, ne omnino ordo ecclesiasticus per hanc licentiam fiat instabilis. Post hæc autem eodem Achaia metropolitans hisce verbis apostolico vigore plenis allocutus est: *Altius itaque, fratres charissimi, quæ a nobis piæ mentis affectu decerni perspiciatis, in pectora vestra descendant, ut nos, qui sollicitus cupimus servare unitatem spiritus in vinculo pacis, præcipionis nostræ fructum percipiamus, et vestræ dilectionis operibus gratulemur.**

301 6. Præterit hic prorsus Quesnellus quæ Leo decernere atque præcipere asseruit, atque ad illas voces conversus: *Quoniam hoc et canonum definitivè auctoritas, serio inquit ad quos canones ibi S. pontifex respexerit; sed tandem hærens, vel ad 16 Nicænum, vel ad Sardicenses 18 et 19, immo ad Carthaginensis primi concilii canones S. P. respexisse sibi videri asseverat; sed de consensu scripto tradito nullam mentionem in canonicis haberi, sincere factus est (b). Quin ergo conjicit eam disciplinam jam primo a Leone fuisse introductam, cum jam in præcedentium conciliorum et Romanorum pontificum decretis non reperit expressam? Hæc porro consecutio minime dissimulanda aut prætermittenda erat ab homine qui Leonis vitam et gesta studiose ornare sibi instituerat. Nunc autem illa et alia similia missa facere juvat. Tum enim diligentius ac æque disertius a vobis expedienda erunt, cum, plurimum Vaticanorum archetyporum auctoritate ducti, de titulis decretorum papæ Leonis numero 49 erit agendum.*

7. Jam vero nostri Instituti ratio postulat ut ad Pelagianos, a quibus paululum nostra oratio digressa

est, revertamur. S. Leo itaque altero illius epistolæ capite, ad cohibendam effrenem clericorum Pelagianorum audaciam, hosque ut ad nefarii dogmatis exsecrationem adduceret, metropolitæ Januarii indixit: *Ut, congregata apud vos synodo provincialium sacerdotum, omnes, sive presbyteri, sive diaconi, vel cujusque ordinis clerici, qui de Pelagianorum Cælestianorumque consortio in communionem catholicam ea imprudentia sunt recepti, ut non prius ad damnationem sui coarctentur erroris; nunc saltem, postquam hypocrisis eorum ex quadam parte detegitur, ad veram correctionem, quæ et ipsis prodesse, et nullis possit nocere, cogantur. Ne cuiquam vero audax callidumque consilium animo insideret sub hypocrisis velo nefarium illius hæreseos virus occulere, atque ut singulis tergiversationibus et dolis aditum præcluderet, jussit *Ut apertis professionibus suis damnarent superbi erroris auctores, et quidquid in doctrina eorum universalis exhorruit Ecclesia detestentur, omniaque decreta synodalia, quæ ad excisionem hujus hæreseos apostolicæ sedis confirmavit auctoritas, amplecti se et in omnibus approbare plenis et apertis, ac propria manu subscriptis, protestationibus eloquantur.**

8. Quorum quidem verborum vim et pondus præsentens Quesnellus, ut malæ susceptæ causæ præsidia pareret, annotatis dumtaxat duabus illius vocibus, *Decreta synodalia, cæterisque dissimulatis, integrum S. pontificis testimonium in alium omnino sensum nisus est distorquere, ita subjuciendo (c): « Africana imprimis Ecclesiæ Milevi et Carthaginis pluries congregatæ. Quæ decreta primum a Romanis pontificibus Innocentio, Zosimo, Bonifacio et Cælestino approbata sunt: deinde ab œcumenica synodo Ephesina irretractabili decreto, una cum gestis a Cælestino papa, in eorumdem hæreticorum condemnationem. » Cujus postremæ annotationis vim ut ipse adaugeeret, Ephesinorum Patrum ad Cælestinum pontificem synodalem epistolam laudat, ea videlicet spe sibi ratus, præcedens assertum magis magisque roborare posse. Lepide quidem Quesnellus, qui in unum multa commiscens, sensim apostolicæ sedis elevat auctoritatem et conciliorum jura supra ipsos Romanos pontifices extollit (d). Sed jam dicat, amabo, an Ephesina decreta in Pelagianos edita, apostolica sedes confirmaverit, an non? Quoquoversum, jam scopulos incurrit; nam si hæc apostolicæ sedis auctoritas non confirmavit, illico ex Leonis verbis sequitur hæreticos Pelagianos ad Ecclesiam redeuntes, apertis professionibus suis, quæ ad excisionem illius hæreseos laudata synodus definierat, minime 302 amplecti debuisse. Nec alia decreta synodalia amplecti se, et in omnibus approbare plenis et apertis, ac propria manu subscriptis, protestationibus confiteri tenebantur, quam ea quæ ad excisionem hujus hæreseos apostolicæ sedis confirmavit auctoritas. Si autem dicat ista quoque decreta ab apostolica sede fuisse confirmata, jam nec sibi constaret, cum agens de Chalcedonensi synodo neget hanc potestatem Romanis pontificibus inesse; nec irretractabile dicendum est illud decretum, quod ante Romani pontificis confirmationem irritum esse poterat.*

9. Et quidem qui fit ut Ephesina synodus irretractabili decreto præcedentium conciliorum statuta firmaverit, una cum gestis Cælestini papæ? Historiam annotator ex proprio suo cerebro confingit. Ea quippe in synodo nullibi actum est de robore addendo laudatorum summorum pontificum constitutionibus. Immo ipsi Ephesini PP. veritatis atque justitiæ studio adducti, irretractabilis judicii privilegium dumtaxat Romano pontifici convenire a-seruerunt. Synodicam enim epistolam hisce verbis ordiuntur.... *Est enim hoc vobis adeo magnis in more positum, ut in*

(a) Epistola 12, ad Anastasium Thessalonicensem, cap. 4.

(b) Tom. II Operum S. Leonis, in notis et observationibus ad epistolam 13, pag. 443.

(c) Epist. 6, cap. 2.

(d) Quesnellus, tom II Operum S. Leonis, pag. 431, col. 4.

omnibus celebres sitis, studiaque vestra Ecclesiarum fundamenta constitutis. Non itaque Ephesini Patres fidei firmitatem arroganter sibi tribuant, sed aiunt: *In more positum, at Romani pontifices in omnibus celebres sint, studiaque sua Ecclesiarum firmamenta constituant.* An suspicandum erit laudatos Patres conciliorum generalium iura ignorasse? Illa videlicet iura quae in sequentibus saeculis a quibusdam pseudognatis conficta sunt? Ignoraverunt, inquam, quia divino afflato Spiritu, iis a Romanorum pontificum scribis, commentariis atque decretis pendebant, ut nedum grave facinus ab eis vel terter resillire putavimus; verum et in, gravioribus exorientibus causis, apostolicam sedem tanquam materiam Ecclesiarum matrem atque magistram perpetuo habendam esse, et docerint atque crediderint. Incastum itaque Quaesnellus sibi effugium parare studuit, ad illa verba provocans, quibus Ephesini PP. eam synodicam epistolam claudunt, dicentes: *Porro autem, perfectis a sancta Synodo Commentariis Actorum in damnatione impiorum Pelagianorum et Coelestianorum, Coelestii, Pelagii, Juliani, Pion.... quae a pietate tua de ipsis decreta et constituta sunt, iudicaverunt et nos ea solida, firma permanere debere, et idem omnes tecum statuimus, eos pro depositis atque damnatis habentes.* Et quid effugii ex hisce parabit, cum novos scopolos offendens, in illis quoque incidit, quibus magis atque magis obstringitur?

10. Ea enim in synodo Actorum Commentaria in impiorum Pelagianorum Coelestianorumque condemnationem lata, dumtaxat lecta et publicata fuerunt; et PP. illi ea quae iam Coelestinus papa decreverat, firma et solida esse affirmaverunt. Quid inde vero? Non propterea sola verborum Actorum lectio, vel unanimis ille PP. consensus, quo pro depositis et damnatis utique si haberentur quos Romanus pontifex damnaverat et deposuerat, tanti roboris esse poterunt, ut firma et irrevocabilia apostolicae sedis decreta redderentur, si tanta re ipsa non fuissent? Novum plura versatim commentum. Quod ut cum summa sui auctoritatis ignominia eripiamus, S. pontificis Coelestini septimum et finem in iis ad concilium dirigendis Actis optis erit animadvertimus. Neque enim Romanus pontifex per suos legatos ad concilium ejusmodi gesta ut robor et firmitatem acquirerent transmisit, sed dumtaxat ut magis evulgarentur et ceteris executioni traderentur. *Dirigimus (ait) pro nostra sollicitudine sanctos fratres, et consacerdotes nostros unanimes nobis, et probatissimos viros Arcadium et Projectum episcopos, et Philippum presbyterum nostrum, qui his quae aguntur intervint, et quae antea a nobis statuta sunt, exequantur; quibus praestantiam a sanctitate vestra non dubitamus assensum (a).* Nullus itaque hic sermo est de apostolicae sedis statutis firmandis, **303** sed solummodo de iis exequentibus; quod minus cum ad inferiores et subditos spectet, minime affirmandum est Coelestini papae gesta in Pelagianorum condemnationem ab Ephesini Patribus robor et firmitatem obtinere potuisse. Alioquin omnes imperatorum, regum, supremorum magistratum constitutiones et iura, ab his in robore et firmitate maxime penderent quibus eorundem executionis cura demandari solet.

11. Multa praeterea de Africanis, Milevi et Carthagine canonibus nosse Quaesnellus commisit. Multa de Innocentii, Zosimi, Bonifacii decretis, quae ab eadem Ephesina synodo irrevocabili sanctione confirmata asseverat. Sed quid in scenam novator affert? Milevi imprimis concilii Patres nullos prorsus edidisse canones, jam sapientiores theologi ex synodica ad Innocentium papam intellexerunt, ut in superioribus etiam, ex Dionysio Petavio, observavimus. Nam cum laudati Patres apostolicam sedem super impias Pelagianorum disputationes consultam voluissent, ne ipsis ad negligentiae culpam silentium ver-

teretur, primo nova haereseos signenta, sine ulla prorsus verborum exaggeratione, indicant; tum errorum architectos in Ecclesia sanari maluisse, quam desperata salute ab Ecclesia rescari, si necessitas nulla compelleret, asseverant. Falsitatem igitur impietatemque maximam in Pelagianorum dictis suboluerunt, nec tamen haereseos principibus anathemata dixerunt, sed eorum iudicium apostolicae sedi reservandum iudicaverunt: *Quia te Dominus (ita episcopi illi apud Milevum congregati epistolam suam ad Innocentium ordiuntur) gratia tuae praecipuo munere in sede apostolica collocavit, talentque nostris temporibus praestitit, ut nobis potius ad culpam negligentiae valeat, si apud tuam venerationem quae pro Ecclesia sunt suggerenda tacuimus, quam ea tu possis vel fastidiose vel negligenter accipere, magnis periculis infirmorum membrorum Christi pastorem diligentiam, quaesumus, adhibere digneris.* Et in fine eisdem epistole ita eundem pontificem Innocentium compellat: *Sed arbitramur (adjuvante misericordia Domini Dei nostri Jesu Christi, qui te et regere consulentiem et orantem exaudire dignatur) auctoritati sanctitatis tuae de claro Scripturarum lumine deprompte, facilius eos (qui tam perversa, et pernicioso sentium) esse cessuros, ut de correctione potius eorum gratulemur, quam contristemur interit, beatissime pater.* Haec Milevitani Patres ad S. Innocentium scripsero, ex quibus non tantum nullos tam editos canones, sed nec de iis condendis cogitationem falso, perspicue intelligimus.

12. Demum tamen praecedentem epistolam non percurrisse Quaesnellum, sed, aliorum persuasione deceptum, tanquam illos qui sub Mileviani concilii nomine circumferantur genuinos existimasse. Quare igitur delude, nulla auctoritate adductus, coangit hos canones ab Innocentio primum, tum ab Ephesina synodo irrevocabili decreto fuisse firmatos? Sibi ergo effluenti magnam licentiam vindicat Quaesnellus, ut quodcumque pontificiae auctoritatis et Ecclesiae regimini maxime repugnans suo jure audeat defendere. Sed ut Carthaginensium conciliorum canones in eandem Pelagianam haeresim prolato jam nostra se verum ostendat.

13. Quid novae igitur economiae in his habetur? Nihil prorsus, quod apostolicae sedis laedat auctoritatem; immo sexaginta septem episcopi, qui post Diospolitanam synodum apud Carthaginem anno 419 convenere, tunc in Pelagianis secundum definitionem pro tuenda salute multorum, et quorundam perveritate corrigenda, prorsus infirma esse dixerunt, nisi ad illi robor adscribendum supremae apostolicae sedis auctoritas accederet. *Hoc itaque (ait) Patres Carthaginenses ad Innocentium gestum, domine frater, sollicitudinis tuae intimandum duximus, ut statim nostrae mediocritatis etiam apostolicae sedis adhibeatur auctoritas, pro tuenda salute multorum et quorundam etiam perveritate corrigenda.* Hujus **304** porro concilii Acta excidisse, synodorum collectores annotarunt. At vero cum inter Augustini epistolas, tam in Conciliorum collectione, Innocentii papae ad Carthaginenses et Milevitanos Patres rescripta asservantur, quibus haud dubie constantius nihil, nihilve firmiter pro Romanae sedis furibus asserendis desiderari potest. Quare hic minime praetere possimus quae Quaesnellus omnino dissimulavit, ne ejus causa pessum iret. Igitur Innocentium primo Carthaginensium Patrum religionis vigorem laudibus ornat, quod non minus nunc in consulendo, quam antea cum pronuntiaretis, vera ratione firmatis, qui ad nostrum referendum approbatis esse iudicium. *Scientes (subiungit) quid apostolicae sedi, cum omnes hoc loco positi ipsum sequi desideremus Apostolum, debeat, a quo ipse episcopatus, et tota auctoritas nominis hujus emerit; quem sequentes tam mala jam damnare norimus, quam probe laudanda. Vel id vero quod, Patrum instituta sacerdotali officio custodientes, non censetis esse calcanda, quod*

(a) Exstat tom. III Conc. p. 470, eamque variis et eruditissimis notis Sirmondus adornavit.

illi non humana, sed divina decrevere sententia, ut quidquid quævis de disjunctis remotisque provinciis exiret, non prius duerent finiendum nisi ad hujus sedis notitiam perveniret, ut tota hujus auctoritate justa quæ fuerit pronuntiatio firmaretur; indeque emerent vœtæ Ecclesiæ (veluti de natali suo fonte aquæ suæ præcederent, et per diversas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manarent) quid præcipere, quos abluere, quos veluti in cæno inmundabili sordidatos mundis digna corporibus unda vitaret.

14. Nunc ergo verbis Quesnellus se jugulatum esse non sentit? Animadvertat, amabo, tria in his verbis jacula contineri, quæ eum confodiunt, omnesque suæ vœtæ machinas impetunt atque subvertunt. Primum videlicet episcopatus nomen, omnemque illius auctoritatis rationem ab apostolica emergere sede, cui de fidei causis judicare semper fuerat reservatum. Secundum, Sanctos Patres non humana, sed divina decrevisse sententia ejusmodi casus, quomvis in disjunctis remotisque provinciis agitas, non prius duerent finiendas, nisi ad hujus sedis notitiam pervenirent, ut tota hujus auctoritate justa quæ fuerit pronuntiatio firmaretur. Tertium denique, cæteras omnes Ecclesias ab hoc unico apostolicæ sedis fonte catholicam haurire debere doctrinam, ex qua tamquam ex puro capite Christi et apostolorum sapientia dimanat. Nonne itaque tria hæc Quesnelli commenta plane rescindunt? Quorsum fieri potest ut omnes cæterarum regionum Ecclesiæ in unum per pastores congregatæ apostolicæ sedis sanctionibus tribuant firmitatem? Impossibile id enim est. Nam nec membra capiti, a quo dependent, vim et robur adjiciunt, nec rivulorum aquæ fontium a quibus deducuntur nitorem atque dulcedinem possunt augere. Arenæ ergo semina mandat Quesnellus, conflagrans Romanorum pontificum decreta in Pelagianam sobolem edita Ephesini concilii sanctione irrevocabilia effecta fuisse.

15. Sed jam hujusmodi tricas prætermittamus, luculentius denuo de iisdem acturi, cum ad refellendas non absimiles Quesnelli contentiones, de Chalcedonensi concilio sermonem habebimus. S. Leo itaque catholica de gratia Christi dogmata tertio jam ejusdem epistolæ capite exponit, atque Apostoli testimonio, ad Ephesios 11, 8, innixus, talem tantamque humanæ naturæ originali labe sauciata infirmitatem inesse exaggerat, ut quævis bonorum operum donatio divina sit præparatio, quia non prius quisquam justificatur virtute, quam gratia, quæ unicuique principium justitiæ, et bonorum fons, atque origo meritorum est. Eidem Januarii præterea, capite quarto sequenti, optime vigilis partes accuratius obeundas commendat, ne per hujusmodi homines extincta dudum scandala suscitentur, et de exciso olim dogmate aliquid in Aquileiæ provincia ejusdem malignerem exoriat. Tum ecclesiasticæ disciplinæ rigorem erga Pelagianos poenitentes aliqua ratione volens moderatum, perfecte correctos, datis prius sinceræ obedientiæ signis, in Ecclesiam retineri mandat. Eos vero qui, indulgentia abutentes, Romanæ sedis præceptis erant reluctaturi, et clericalibus ordinibus primum dejectos a catholicoerum societate procul amandandos destinavit.

16. Quinto demum capite illam ecclesiasticæ disciplinæ partem in integrum revocat, qua olim cum a SS. Patribus, tum a se ipso fuerat stabilitum: *Ut nec in presbyteratus gradu, nec in diaconatus ordine, nec in subsequenti officio clericorum ab Ecclesia ad Ecclesiam cuiquam transire sit liberum.* Qui autem, quovis ductus colore, ubi ordinatus est perseverare renuerit, ita ut, sua quærens, non quæ Jesu Christi, ad plebem et ad Ecclesiam suam redire neglexerit, et ab honoris privilegio, et a communionis vinculo habeatur extraneus. Atque hanc epistolam claudens, gravioribus usus verbis sincere fassus est se vehementius commovendum, si quæ pro custodia canonum et fidei integritate decreverat, negligenterentur: *Quia inferio-*

rum ordinum culpæ (ait) ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentesque rectores, qui nullam sæpe nutriunt pestilentiam, dum austriorem dissimulant adhibere medicinam. Hocce S. pontificis decretum postremum obtinet locum in manuscripta illa collectione, quæ in Vaticanis codd. inscribitur: *Ti-tilii decretorum papæ Leonis.* Numero enim 49 legitur: *Leo episcopus, de conservatione et disciplina canonum, ne indebite et inordinate ad clericatus aliquis præsumat accedere.*

17. Laudata hæc epistola consulari notâ cum careat, omnibus fere præcedentibus scriptoribus ut scopolos offenderent præbuit occasionem; quos tamen difficile nos declinare potuissimus, si eam cursum et properanter (ut fieri solet) legissemus. Ad Quesnelli opinionem quod attinet, censuit, ad nullum aliud tempus referendam quam ad 444 (a). Quesnello autem subscripserunt Dupinius, Tillemontius et novissime R. P. Bernardus de Rubéis Dominicanæ regularis familiæ cultor eximus, in celebri opere De Monumentis Aquileiensi Ecclesiæ. Serius autem eam epistolam scripsisse eminentissimus cardinalis Norisius asseverat, dicens: « hanc epistolam ad Januarii anno 447, et quidem ante quartam quæ Januarii eidem inscribitur, fuisse exaratam. » Nos vero, quin alterutram in partem moveamur, adhuc tamen genuinum hujus epistolæ capite Januarii canones jam alias a se editos pro clericis hæreticis recipiendis observari mandat. Ejusmodi porro canones cum in duodecima, tum in tertia decima epistola expressos legimus, idcirco sequitur epistolam quæ in Quesnelli editione sexto loco ponitur, duabus illis, videlicet duodecima et tertiadecima esse posteriorem. Duodecimam autem epistolam, quamvis consulari nota careat, tamen in annum 445 rejiciendam esse evidentissime ex altera sequenti intelligitur, quæ cum ad episcopos metropolitanos per Achaïam provinciam fuerit scripta octavo idus Januarii, Aetio et Symmacho viris clarissimis consulibus, qui est Christi annus 446, et in ea mentionem habeat de iis quæ in præcedenti ad Anastasium scripserat; ideo duodecima ad annum 445 referenda est. Quesnelli ergo, Tillemontii aliorumque opinio affirmantium sextam epistolam anno 444 fuisse a S. Leone exaratam, non tantum mutat, sed prorsus concidit, et propterea verisimiliore Norisii sententiam esse arbitramur, qua in annum 447 eam rejecit.

18. Neque obest alteram Leonis epistolam ad Januarii eodem anno scriptam fuisse. Quid enim? Repugnatne Romanum pontificem duodecim mensium spatio duas ad eundem Italiæ episcopum, gravissima urgente causa, ut isthæc erat, epistolas mittere potuisse? Nonne postrema conscripta 306 fuit anno 447 exeunte? data quippe est in kalend. Januarii, Alipio et Ardubare viris clarissimis consulibus. Potuit ergo pontifex priorem epistolam ad Januarii scribere vel in exordio, vel circa ejusdem anni medium, præsertim cum tanta non sit ab Urbe ad Aquileiam itineris distantia, ut etiam quinque aut sex mensium spatio plurimum eos inter litterarum commercium intercedere non potuerit. Ex quibus constat neque has conjecturas infirmari, etiamsi altera ad Jandarium epistola kalend. Julii edita fuisset, ut perique manuscripti codices habent. In re tamen hæc exploratissima diutius haud immorabor.

CAPUT VII.

De aliis atque aliis scriptorum opinionibus circa præcedentes S. Leonis epistolas. Nostrâ autem statuitur.

1. Ad graviora igitur nostro sermone converso, quid recentioribus scriptoribus tantarum disceptationum causam dederit, paucis indicabimus. Ut itaque

(a) Quesnellus, tom. II Operum S. Leonis, ad epist. 6, pag. 430, colum. 11.

scriptores in diversas opiniones abirent, causam obtulerunt unius atque ejusdem epistolæ duo exemplaria. Unum Septimio Altinensi episcopo, alterum Januario Aquileiensi inscriptum, quod prorsus a S. pontificis eloquentia doctrina et scribendi ratione alienum judicarent. Qua deinde rati persuasione, alterutrum veluti spurium et suppositivum rejiciendum esse acerrime contenderunt. Norisius tamen, libro II Pelagianæ historiæ utrumque exemplar Leoni adjudicavit, scribens: « Nam cum Januarius Leoni rescripsisset, accepta videlicet priori illa epistola (de qua nos in præcedentibus), se omnia ex ipsius mandato acturum, cogendo hæreticos ad publicam erroris detestationem, voce et scripto insuper firmandam, Leoninas ejusdem exempli litteras misit ad Septimium, quibus ei significabat quæ Januario mandasset, et ad Januarium, quibus gratulabatur quod imperata prompte facesebat. » Cum autem hæc scriberet Norisius, se nondum in scenam Quesnellus produxerat. Is namque in postrema Operum divi Leonis editione, libratis utriusque epistolæ notis et characteribus, a priori sensu recedens, multo opere ejusdem eminentissimi Norisii conjecturas impetit atque refellit, contendens hujus epistolæ exemplum Altinensi episcopo inscriptum multa suppositionis argumenta præferre, et idcirco falso omnino nostro pontifici esse adjudicatum.

2. Aliter autem Joseph Anthelmus ratiocinatus est, cum censuit omnia suppositionis argumenta a Quesnello prolata contra epistolæ exemplum Altinensi episcopo inscriptum, retorquenda esse potius in aliud exemplar Januario Aquileiensi nuncupatum, istudque tamquam spurium et apocryphum esse rejiciendum. Nodum igitur quoquoersum dissolvendum nos offendisse quis non videt? idque ea maxime de causa, quod posteriores clarissimi scriptores, Tillemontius, videlicet, Dupinius, Pater Bernardus de Rubeis et alii, si qui sunt, aut in alterutram partem moventur, aut saltem, nihil prorsus definientes, suspensi hæere maluerunt quam temere quidquam asseverare, temporis decursu inde sperantes veritatem nondum satis compertam, uberiori monumentorum copia aliquando accedente, clarius esse patefaciendam. Interim autem conjecturis minime aberrasse Norisium asserere ausim, qui scripsit utrumque illius epistolæ exemplar ex Leone prodiisse, quorum unum reipsa Januario inscripsit, alterum Septimio Altinensi, ut forte is inde intelligeret, tum metropolitam Januarium omnes sui studii nervos in Pelagianorum clericorum exitum intendere, tum ipsam Romanum pontificem Leonem, apud quem Pelagianos **307** clericos Aquileienses Septimius postulaverat, quæ jam ad fidei integritatem necessaria videbantur præcepisse. Ejusmodi porro sensum Norisii verba paulo ante laudata, etiam absque ulla insipientiæ aut fictionis nota subire posse nobis persuasum est. Nec insolens, neque a Leonis agendi consuetudine aliena isthæc œconomix ratio judicanda est. Siquidem acceptis a Septimio Altinensi epistolis circa Pelagianam litem in Aquileiæ provincia grassantem, harum exemplar Januario metropolitæ transmisit, ut priorem ad hanc epistolam iis verbis orsus sit: *Relatione sancti fratris et coepiscopi nostri, quæ in subditis habetur, agnovimus quosdam presbyteros, diaconos (a).* Quare igitur huic exemplo insistendo, alienum a Leonis agendi ratione judicabitur, ut is accepto Januarii rescripto, istud pariter una cum quartæ decimæ, seu postremæ epistolæ exemplari Septimio commiserit, ea de causa potissimum, ut is quoque sui metropolitæ fidei vigorem, pastoralem curam, et apostolicæ sedis monita, atque sanctiones apprime cognosceret? Oportebat profecto Leonem ad Septimium, a quo præcedentem relationem acceperat, rescribere; et tunc præsertim, cum, jam lectis Januarii litteris,

A *vigorem fidei, quem olim noverat, probavit, et propterea summi pontificis œconomix ratio esse potuit, ut quemadmodum prius Septimii relationem, ut jam diximus, priori sua epistola Januario provinciæ Aquileiensi metropolitæ commisit; ita, accepto hujus responso, et istud Septimio commiserit, subjecto illi hujus postremæ epistolæ exemplari, ut hactenus gesta, et quæ in posterum executioni demandanda erant pro coercendis illius provinciæ Pelagianis, prænoceret. Cæterum ego nefas fore arbitror suspicari secundam hanc epistolam de qua agimus, ad Januariam conscriptam, commentitiam esse. Eam enim tamquam genuinum Leonis setum laudat antiquissimus collector Dionysius Exiguus; eam ut genuinam Ecclesia Aquileiensi semper in suis archivis asservavit, ut ex manuscripto Vaticano Chronico nos ipsi jam diximus: atque denique isthæc habet omnes notas et characteres quibus non alicui suffraganeo, sed provinciæ metropolitæ eam datam fuisse sufficientissime innotescit.*

B 3. Verum cum hisce conjecturis adhæreo, minime inficiabor alterum exemplar Septimio commissum, et in Altinensi Ecclesiæ archivis quandoque forte repertum, aliquam corruptionis fraudem fuisse passum. Istud suos habet nævos, ex quibus laudati scriptores aliqua suppositionis indicia in eo subolere contendunt. Cujusmodi illa sunt: *Ad metropolitam episcopum provinciæ Venetiæ scripta direximus; vel alia illa, quæ immediate subduntur (b): Quibus ad status sui periculum cognosceret pertinere, quasque, auctore Quesnello (c), nec ætatem, nec stylum S. Leonis redolent, quamvis reipsa illius generis non sint, ut etiam ab omni suppositionis nota vindicari non possint. Ac primum Altinum urbs florentissima olim fuit in Venetiæ littore ædificata, ut ex Plinio, Martiali, Tito Livio, atque antiquis geographorum tabulis exploratum est. Quare commode verba illa, ad metropolitanum... provinciæ Venetiæ, potuerunt usurpari ad clarius designandam provinciam in qua situm erat Altinum, præsertim cum Leonis ævo metropolitani Aquileienses, non unius, sed plurium provincialium urbes et episcopos sibi subjectos haberet. Sedem deinde episcopalem Altinum habuisse, conciliorum Acta abunde testantur. Siquidem Aquileiensi synodo, anno Domini 384, sub Damaso papa coacta, inter cæteros episcopos Italos, Gallos et Pannonicos, qui illuc convenerunt, Heliodorus quoque episcopus Altinensis interfuit. Anno Domini præterea 579 coacta apud Gradum synodo, ad eam convenit Altinensis episcopus. Quinto namque loco legitur: *Petrus episcopus sanctæ Ecclesiæ Altinatis his gestis subscripsi.* De qua synodo egit Ughellius tom. V Italia **308** Sacra. Acta quoque pseudosynodi Maranensis hujus Petri Altinensis habent mentionem, ut constat ex Paulo diacono, lib. III, cap. 27, quando videlicet anno 589 Severus patriarcha Aquileiensi sui erroris obtulit libellum. Quare maxime allucinari Quesnellum asserendum est, qui audentius scripsit (d): « Notitia episcopalis sedis Septimii æque obscura manet ac si nunquam hæc epistola innotuisset. Septimio eam sedem attribuit impostor epistolæ artifex, qua in mentem venit, ac prout fraudis suæ consilio melius conducere putavit. Revera nihil ab Ughellio de Altinensi hujus nominis episcopo in antiquis monumentis inventum, quandoquidem de eo nihil in Italia Sacra legitur. » Quam lepide imponit Quesnellus, qui pro asserendo Septimio Altini episcopali sede ex Ughellio testimonium exposcit! Si enim, Dandulum secutus, sermonem dumtaxat orditur ab excidio urbis Altini, quando videlicet Paulus hujus urbis episcopus sedem transtulit Torcellum. Sed hæc in re cum Dandulus, tum Ughellius lapsi sunt. Siquidem eam translationem ab episcopo Paulo anno 631 factam contendunt, quem mense sequenti obiisse asse-*

(a) Epist. 6, ad Januarium.

(b) S. Leo, epist. 7, cap. 1.

(c) Quesnellus, tom. II, pag. 432.

(d) Ibid., pag. 437, col. 1.

verant. Nos tamen in Actis Romani concilii sub Agathone pontifice legitimus: *Paulus episcopus sanctæ Ecclesiæ Altinensis provinciæ Istriæ, in hanc suggestionem, quam pro apostolica nostra fide unanimiter construximus, similiter subscripsi.* Hoc autem concilium Romæ habitum fuisse anno Domini 680, neminem latere arbitror, nec alius quisquam bujus nominis episcopus in Ughelliano catalogo recensetur. Neque pariter obsunt duæ illæ voces, *Istriæ provinciæ*: nam antea, Italiæ rebus afflictis, et vivo adhuc Leone obsidione capta Aquileia, soloque ab Attila Hunnorum rege æquata, tum *Gothorum incursum* et cæterorum Barbarorum furore quinto labente sæculo iterum quassata, atque demum anno 579 Aquileienses episcopi *Longobardorum nefandæ gentis flagella minime sustinere valentes*, Romani pontificis Pelagii decreto et auctoritate, metropolitanam illam sedem Gradum transtulerunt, et tunc *Gradense castrum totius Venetiæ et Istriæ metropolim, suffraganeis consentientibus episcopis, factum fuit (a)*. Quod si novæ Aquileiæ episcopus provinciarum Venetiæ et Istriæ metropolita appellabatur, cur iisdem nominibus insigniri non potuit antequam vetus Aquileia tot clades subiret? tum quoque Aquileiense antistes provinciæ Venetiarum verus erat metropolita.

4. Nullam præterea olent suppositionem verba illa, quibus ad statum sui periculum cognosceret pertinere. In Leonis utique ætatem et stylum optime quadrare si minime ibunt indicia qui norunt vel Leonem sexta epistola ad Januarium scripsisse (b): *Non autem dubitet dilectio tua, nos, si (quod arbitramur) neglecta fuerint que pro custodia canonum et pro fidei integritate decernimus, vehementius commovendos.* Totidem verbis utitur etiam in quartadecima epistola, quæ quidem minas et futuram pontificis indignationem indicant, si Januarium metropolita apostolicæ sedis decreta negligentis ac contemptui tradidisset. Nec enim primorum Romanorum pontificum auctoritas in corrigenda coerpandaque inferiorum episcoporum dissidia atque defectibus angustis finibus concluderetur, ut eos dumtaxat comprehenderet qui ad *synodum Romanam* tunc pertinebant, vel ad eos qui ab eodem Romano pontifice ordinabantur, ut effutivit Quesnellus (c). Longe enim lateque in universi orbis episcopos diffundebatur, ut eos Romani pontifices admonerent, corripent, atque communionem privarent; quod sexcentis exemplis ex Leonis prædecessoribus asserere possemus, nisi nostra hæc dissertatio longius quam par est progredederetur. Percurrat, amabo, Quesnellus, dumtaxat, quæ noster Leo habet in epistolis ad Anastasium Thessalonicensem, 309 ad Flavianum et Anatolium Constantinopolitanos, Juvenalem Jerosolymitanum, ad Turribium Asturicensem, ad Viennensis provinciæ episcopos, ad Theodoritum Cyri, qui omnes quidem, nec ad Romanam synodum pertinebant, nec a Romanis ordinabantur pontificibus. Eos tamen aut corripit, aut admonet, aut communionem privat, vel absolvit, e sedibus dejicit, aut iisdem restituit, quæ argumento sunt (d). Quod de forma episcoporum quoque est orta distinctio, et magna ordinatione provisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis provinciis singuli quorum inter fratres haberetur prima sententia, et rursus quidam in majoribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliolem, per quos ad unam Petri sedem universalis Ecclesiæ cura conflueret, et nihil usquam a capite disideret. Ex quibus aliisque gestis istuc Quesnelli assertum cadit: hujusmodi minis Leonem uti vel consuevisse in metropolitanos episcopos. Ab iisdem vero haudquaquam se Leo abstinuit, causas cum episcopis Orientalibus agens; quanto magis igitur iisdem uti potuit negotium cum

A Aquileiensi metropolita Romano patriarchatui immediate subjecto pertracturus?

5. Verum se adhuc in scenam Quesnellus roducit, contra Norisium contendens suppositionis esse argumento quod duo illa exemplaria adamussim sibi non respondeant. In altero autem, Januario nuncupato, nonnullæ voces, quæ necessaria videntur, fuerint excisæ: *Quales sunt istæ, de Pelagianorum et Cælestianorum consortio.* Deinde, subjicit, de redeuntibus ab hæresi clericis aliqua decernuntur in epistola ad Januarium quæ in altera non apparent, ne, videlicet, ad superiorum ordinem promoveantur, sed in eo quem adepti sunt perseverare sinantur. Hac in re a Quesnelli critice omnino non abhorreo, idcirco tamen Norisianas conjecturas labare aut concidere minime inducor ut credam. Nam quæ a Quesnello objiciuntur argumento dumtaxat esse possunt alterutrum illius epistolæ exemplar aut vulnus quoddam esse passum, aut aliqua mantissa adauctum, quæ quidem haud facile cognosci possunt, potissimum cum vetustissima B interciderint exemplaria, quorum subsidio purior et castigatior ea epistola in lucem prodiret.

CAPUT VIII.

Divi Leonis epistola 14, ad Januarium Aquileiensem, ad examen revocatur, et Quesnelli nugæ rejiciuntur.

1. Ne quidem eorum quidquam prætereamus quæ ad Leonis contra Pelagianos gesta pertinent, novissimo loco argumentis epistolæ quartadecimæ dumtaxat opus est insistamus, quam ad Januarium episcopum Aquileiensem scripsit. Sed in primis minime verendum est Januarium adamussim Leonis mandatis non obtemperavisse. Cumulatus enim in corripiendos Pelagianos clericos operam impendisse, ex ejus rescripto Leo intellexit. Quare, ad augendam magisque illius vigiliis pastoris curam excitandam, S. pontifex eidem gratulatur quod ad custodiam gregis Christi pastorem curam vigilantem exsequeretur, ne lapsi, qui sub specie orium subintrarunt, bestialis sævitia simplices quosque dilacerarent; et non solum ipsi nulla correctione proficerent, sed etiam ea quæ sunt sana corrumpent. Ejusmodi porro phrasi Pelagianos taxare et impetere S. pontificem voluisse, haud ambigendum est. Simili namque allegoria totidemque fere verbis, sextæ epistolæ primum caput orsus est, ut ipsi in præcedentibus annotavimus. Subdit deinde ad animæ periculum pertinere, si 310 quisquam de his qui a nobis in hæreticorum et schismaticorum secta delapsus, et se utcumque hæreticæ communionis contagione macularit, resipiscens, in communionem catholicam sine professione legitimæ satisfactionis habeatur. Cum autem hisce malis cuperet mederi, saluberrimas Januario regulas observandas præscripsit; videlicet, ut clerici Pelagiani juxta canonum constitutionem, omnem majoris promotionis spem amittant, sed in quo inveniuntur ordine stabilitate perpetua maneant, si tamen iterata tinctione non fuerint maculati.

2. Postremis hisce verbis Quesnellus insistens, ista annotando subjicit: « Hanc exceptionem addit forte, attendens canones Africanos, cujus 27 collectionis Africanæ legitur: *Neque permittendum, ut rebaptizati ad clericatus gradum promoveantur.* » Lepida annotatio suo quidem auctore digna. An ergo censendum apostolicam sedem in rebaptizatorum causis Africanos canones attendere voluisse aut potuisse? qui id fieri potuit, si jam diutius ab Africanis episcopis, rebaptizantium errore propugnato, schisma magnum horrendumque conflatum fuerat, quod nonnisi sub nova baptismi collatione homines, vel ex hæresi ad Ecclesiam venientes, vel ab hæreticis baptizatos

(a) Gradense concilium, tom. VI Conc., p. 651.

(b) Pelagii epist., tom. VI Conc., pag. 652.

(c) Tom. II Operum S. Leonis, pag. 432, colum.

2, num. 3.

(d) S. Leo, epist. 12, cap. 11.

reciperent? Sed eum errorem maxima sollicitudine apostolica sedes præcavere atque delere laborans, quemadmodum rebaptizantibus communicare detestabatur, ita nec ipsos rebaptizatos ad sacros clericales ordines promovere sinebat, ut a simili lubet ratiocinari. Clynici siquidem (hoc est qui baptizabantur in lecto), eodem sæculo, quamvis nullo sacrilegio ut rebaptizati labefactarentur, tamen per ecclesiasticam legem a Cornelio latam, ut ait Eusebius (a), a sacris altaris ministeriis arcebantur. Multo magis igitur hocce irregularitatis vitio seu impedimento obstringebantur qui iterata tinctione fuerint maculati, præsertim cum eo sæculo, sub Cornelio primum, tum sub Stephano, Romanis pontificibus, eadem rebaptizantium quæstio jam sopita, iterum tum apud Afros recruduerit.

3. Demus tamen nihil ab hisce duobus pontificibus fuisse definitum; quid inde? Dissimulabit forte Quesnellus quæ Romana synodus sub Damaso papa sancitum ivit? Volendum quidem est Acta illa ad nos non pervenisse, sed supersunt illorum Patrum synodice litteræ, quibus per Africanos rursus sacrilegos rebaptizatores grassatos esse intelligimus, quos etsi Gratiani et Valentiniq. imperatorum auctoritas expulisset, tamen ab expulsi Claudianus anno 303 fuerat ordinatus, et ad perturbandam Romam quasi episcopus destinatur (b). Cum itaque Romani concilii PP. ab utroque facinore abhorruerint, a rebaptizatione, videlicet, et a rebaptizatorum ordinationibus, qui fieri potuit ut jam in Romana Ecclesia irregularitatis leges in rebaptizatos non obtinuerint? Ex hoc uno profecto ariete proorsus cadit subdola Quesnelli annotatio, qua sensim vellet persuasum lectoribus apostolicam sedem quandoque aliarum Ecclesiarum factam pedissequam, ut leges, canones ab his fuerit mutuata. Occasionem deinde arripere studet consingendi ex suo ingenio argumenta, quibus Romanæ Ecclesiæ adjudicare possit illum canonum codicem quem ipse altero tomo Leoninorum Operum publici juris fecit, notis et dissertationibus adornatum. Sed animam denique impostor advertat, Romani concilii synodicam tum fuisse ad imperatores scriptam, quando de Africano 27 illo canone nondum fuerat excoquam; illa enim referenda est in annum 378 et laudatus canon editus fuit in concilio quinto Carthaginiensi anno 398 coacto. Verum si non Quesnellus his libere adhibere vult, Basilio saltem subscribat, qui in epistola ad Amphiloichium, cap. 47, 311 Romanam Ecclesiam in rebaptizatorum causis suis habuisse canones asseverat.

4. Sed jam ad Leonem revertamur, qui, antequam epistolam clauderet, Januario primo q. b. fidei vigorem gratulatur, tum alia nonnulla exsequenda suggerit, ob quæ maximam contentionum tempestatem idem Quesnellus jam excitavit. Aquileiensi itaque episcopo S. Leo præcepit ut curam suam apostolicæ sedis dispositionibus jungat et det operam ut circumspicte atque velociter impliantur quæ ad totius Ecclesiæ incolumitatem et laudabiliter suggesta sunt atque ordinata. Censorium stylum hic Quesnellus attingit, gravius in libri auctorem invadens qui de episcopis canonicè judicandis inscriptus est. « Miror (ait) suppositam scriptoris duplici istius et quartæ epistolæ loco adjacentis. Canones, inquit, de non promovendis ad superiorem clericalem gradum his qui ab hæresi ad communionem catholicam revertuntur pro universa ubique Ecclesia conditos fuisse testantur hæc Leonis verba: det operam ut circumspicte. Quia vero illius libri auctor subjecerat: Nec inter Nicænos canones ejusmodi numerantur, nec in toto Justelli codice reperiantur; erant igitur præter Nicæna decreta alia quædam, quibus et Januarius astringi volebat S. Leo, quæque universæ Ecclesiæ in disceptandis rebus ecclesiasticis in usu

erant. Quia hæc, inquam, laudatus auctor subjecerat, idcirco Quesnellus inclementius eum impetens, hæc addit: Quænam hæc hominis oscitantia, ut de canonibus verba hæc interpretari voluerit. Nonne sole meridiano clarius est legenti ea, quæ laudabiliter suggesta esse dicuntur de litteris vigore fidei plenis, quas scripserat Januarius, ad S. Leonem esse intelligenda; quæ vero salubriter ordinata, de hoc ipso S. Leonis rescripto quo canonum constitutionis præcipi custodiri? Cum igitur Quesnellus hisce verbis laudati libri auctorem insectatur, quamplurima alia simul congerens, ut Leonis verba in æquum sensum distorquat, longius a proposito quæstionis scopo abcedit. Nec enim vetustissimam Ecclesiæ consuetudinem, nec ejus canones pro recipiendis hæreticis penitentibus recessit, aut patfecit. Sed nostrum Leonem de particulari aliqua dispositione, seu lege ab ipso lata pro recipiendis in Ecclesia clericis ex hæresi Pælagiana redeuntibus, agere, ejus phrasis et scribendi ratio præcipue perdunt.

5. Nam quamvis ea de re S. pontificis ævo multa canonum sanctiones editæ fuerint, harum nulla tamen (si isthanc Leonis epistolam excipiamus) ejusmodi clericis majoris promotionis spem properare admittit. Quare merito Quesnellus incassum conatum arbitramur, cum eam legem ex octavo Nicæni primi concilii canone deduci posse asseveravit. Nihil enim in eo canone offendimus quod ad perpetuum hocce irregularitatis vitium pertinere videatur, vel præsentem hæc controversiam possit dirimere. Ibidem enim solummodo sermo occurrit de hæreticorum Catharorum reconciliatione, in quos lenitatem esse adhibendam sancta synodus definiit, ne horum clericis e propriis gradibus dejecti, atque inter laicos stantes, laicorum communione donarentur, quemadmodum cum aliarum hæreson sectatoribus Ecclesiæ facere conaverit. Si igitur præter id indulgentiæ vel lenitatis genus, nihil aliud continent et præferunt ista verba: De his qui se Catharos, id est puras nominant, si aliquando ad Catholicam et Apostolicam Ecclesiam redierint, visum est sanctæ et magnæ synodo ut, accepta manuum impositione, sic in clero permanent, maxime unum atque idem erit non e proprio gradu dejecti, et nulla proorsus ratione ad superiores ordines ullquam promoveri possit. Postremum hoc S. Leo in epistola de qua agimus definiit; ita et perpetuo irregularitatis vinculo hos clericos in procedentis hæreson panam obstrictos voluerit. Sed Nicæni 312 PP. dumtaxat Catharis indulgentes, et in ordinibus permanserunt decreverunt. Quæ duo valde inter se diversa, si secum repulisset Quesnellus, nusquam tam libere Leonis verba octavo canone Nicæni generalis synodi coningere scripisset. Nihil profecto canon habet quod Leonis hisce sanctionibus responderet, nihil refert de perpetua in suscepto ordine stabilitate; nihil denique de majoris promotionis sublata spe, quæ omnia Leonis dispositionibus, ad totius Ecclesiæ incolumitatem, et laudabiliter suggesta, et salubriter ordinata fuerunt.

6. Ut tandem sancti pontificis dispositiones innotescant, ejus verba subjiciamus: Circa quos etiam illam canonum constitutionem præcipimus custodiri, et in magno beneficio habeant, si, adempta sibi omni promotione, in quo incrementum ordinis stabilitate perpetua maneat. Perperam omnino deinde ratiocinatur Quesnellus, asserens Leonis ævo solum Nicænum octavum canonem existisse pro recipiendis in suis ordinibus clericis ex hæresi ad Ecclesiam redeuntibus, idcirco ad illum S. pontificem respexisse. Ita loqui profecto hominem omnigenam ecclesiasticam disciplinæ notitiam jactantem nimis dedecet. Memini quæ ea in questione a conciliis et Patribus ante Leonis pontificatum sancita fuere, veluti in uno corpore

(a) Eusebius, lib. 1 Hist. Eccles., cap. 32.

(b) Epist. Rom. conc. ad Gratianum et Valenti-

nianum, tom. II Conc., pag. 1487 anno 378 ex-rata.

Nicæni secundi concilii Patres anno 787 congesse-
runt.

7. In priori quippe hujus synodi actione, cum de recipiendis hæreticis pœnitentibus ageretur, nihil prorsus inconsultis veteribus Ecclesiæ monumentis fuit stabilitum. Propterea Joannes presbyter et monachus, Antiochenæ sedis legatus, ut eam controversiam e medio tolleret, sacro conventui suggestit: *Multorum ore celebratum est* (persanctæ pater) (Tarasium patriarcham præsertim alloquitur) *quo pacto oporteat eos recipere qui ex hæresi revertuntur. Ob id, (ait idem Joannes) suademus ut sacra synodus libros sanctorum Patrum impræsentiurum afferri jubeat, quo cognoscamus et consideremus quænam in recipiendis certa ratio conservari debeat. Tum libros afferri jussum est (a). Quorum lectionem minime ab octavo Nicæni concilii canone Constantinus, patriarchatus illius sedis notarius, sed a quinquagesimo tertio apostolorum orsus est, cujus antiquior interpretatio hæc est: Si quis presbyter eum qui a peccato convertitur, non receperit, sed rejicit, deponitur. Siquidem Christum offendit, qui gaudium in cælo super peccatorem respicientem oboriri dixit. Cum autem ejusmodi canon, ad omnium generatim pœnitentium hæreticorum indulgentiam extenderet, sive laici, sive clerici forent, a Tarasio statim fuit inquisitum: Est et alter canon ea de re? Tum Constantinus notarius octavum Nicæni primi concilii canonem mox recitavit. Sed nec hunc ad nuper exortam Agiomarchorum hæresim conferre Theodorus Catanæ, in Sicilia provincia episcopus, cum contendisset, ejusdem Tarasii jussu de aliis canonibus seiscitavit. Quare idem notarius sacræ et œcumenicæ Ephesinæ synodi canonem tertium legit: Si qui in qualibet civitate clericorum a Nestorio, quique illud dogma sequuntur, prohibiti sunt, ut minus recte senserint, hos, ut gradum proprium recuperent, justum censuimus. Post hæc adhuc suspensi hærebant Patres, num recipiendi essent in sacrum ordinem qui ex hæresi revertuntur. Propterea Stephanus monachus de eo argumento divi Basilii epistolæ in manibus gestans, quæ in priori ad Amphilochium epistola de Encratitis scripserat lecta fuere, tum alia ad Evaisenos, et quæ magis ad rem nostram conferunt, epistolæ ad Occidentis episcopos excerptæ subjecerunt, in quibus de Eustathio Sebasteno edidit sermonem. Is etenim in Arianam hæresim pluries prolapsus, et Hermogeni episcopo illum accusanti, et de perverso dogmate reprehendenti, sanioris fidei confessionem tradidit, atque ita manus impositionem ab eo nactus, postquam ille dormivit, denuo ad Arianorum 313 partes defecit. Sed e Constantino pulsi, et Sebastenum reversus, defensionem attulit, et impiam suam callide celans sententiam, verbaque non iniqua, sed quæ recta sapere videbantur prætexens, episcopatum facile consecutus est. Cujus quidem præva simulationis, cum plurima alia exempla occurrerent, quæ recensere lectoris animum gravarent, idcirco dumtaxat rogamus qui fieri potuerit irregularitatis impedimentum de quo agimus octavo illo Nicæno canone fuisse definitum? An Eustathii ordinatio diu post Nicænum concilium non contigit? illa quippe saltem in annum 376 rejici debet, qui a concilio Nicæno 51 est. Non igitur in octavo illo Nicæno canone actum est de majori promotione clericis ad Ecclesiam redeuntibus deneganda; sed ea dumtaxat fuere sancita quæ ad eorum receptionem et reconciliationis modum, per manuum impositionem servandum, pertinere videbantur.*

8. Huic pariter ecclesiasticæ disciplinæ coacini et illa definitio contra impios Messalianos, seu Eucharistas, in tertia œcumenica synodo habita, quam in secundo eodem Nicæno concilio Stephanus diaconus recitavit, cujus postrema verba nostris hisce elucubrationibus majus robur adiciunt: *Placuit omnibus*

A nobis... quod si autem aliquis illud ipsum dogma fuerit execratus, si quidem clericus exstiterit, in ea ordinatione permaneat; si vero laicus, in Ecclesiæ communionem recipiatur. Quæ in re illud maxime est admirandum laudati tertii œcumenici concilii Patres servare voluisse, quæ in Alexandrina synodo anno 362 definita fuere, cum de episcopis apostatis recipiendis sub S. Liberio papa agebatur.

9. Hæc omnia quidem in medium adducta cumulatissime præferuntur canonicæ Ecclesiæ praxim autè Leonis ævum servatam in hæreticis recipiendis. Sed uberiora adhuc monumenta nobis eadem septima œcumenica synodus suppetit, cum ex divi Cyrilli et Athanasii Operibus deprepta, tum in Ecclesiasticis Rufini Aquileiensis et Socratis Historiis reperia, quæ mire rem nostram, et Quesnellum ipsum in his expendeudis allucinatione laborasse, evidenti ratione manifestant. Interim autem cum ex tot tantorumque testimoniorum serie habeamus duas illas inter sese maxime differre quæstiones, videlicet: An hæretici ad Ecclesiam redeunt in suis ordinibus, quin ex auctoritati dejicerentur, lessent recipiendi; et an, lenitate obtenta, in susceptis ordinibus permanentes impedimento perpetuo essent irretiti ne ad superiores ordines possent ascendere; jam Leonis scopus, jussio atque decretum prodia sunt, quibus haud dubie, si Januarius non obtemperavisset, sancti pontificis animum vehementer commovisset, ad aliquam ei ecclesiasticam pœnam inurendam, quemadmodum postrema illius epistolæ verba produunt. *Non autem dubitet (ait) dilectio tua, nos, si, quod non arbitramur, neglecta fuerint quæ pro custodia canonum et fidei integritate decernimus, vehementius commovendos, quia inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentesque rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam.*

10. Extra jocum autem ad hæc advertat annotator Quesnellus, secumque reputet, an quilibet episcopus in iis quæ ad totius Ecclesiæ incolunitatem pertinent, gravissimis hujusmodi verbis, auctoritatis atque jurisdictionis vigore plenis, alios totius Christiani orbis episcopos consueverit compellere, quemadmodum ipse nimis licenter asserere ausus est. Possunt utique aliquid Ecclesiarum episcopi scribere, suggerere, particulare, inquirere ea omnia quæ totius Ecclesiæ utilitati proficere possunt. Aliquod autem definire atque statuere in ipsius Christianæ republicæ commune bonum, solis Romanis pontificibus extra generales synodos divinitus dumtaxat concessum est, ut in hac cæterisque nostris dissertationibus comprobatum est.

314 11. De Januarii autem gestis nihil profecto scimus; sed operæ pretium est arbitrari omnia Leonis mandata atque decreta ita circumspicere et velociter fuisse ab eodem executioni commendata, ut nefaria illa Pelagianorum soboles, quæ in illius provincie clericis potissimum grassabatur, pene deleta, et ad exitium fuerit perducta. Nulium enim post hanc (quod sciamus) Leonem inter et Januarium epistolatum intercessit commercium. Temporibus quoque injuria Januarii ad Leonem relatio intercedit, atque apud suppres scriptores de rebus ibidem gestis, tam altum servatur silentium, ut nulla gestorum mentio habeatur. Exstat demique tamen alia S. Leonis epistola ad Nicetam Aquileiensem Januarii successorem, anno 458 scripta (b), quo quidem tempore nullas prores Pelagianæ sobolis ea in provincia exstitisse reliquias, eodemque et rationabili ducti ratione conjicere possumus. In ea enim noster pontifex apostolicæ sedis auctoritate septem sibi propositis consultationibus occurrit, atque Nicetæ Aquileiensi præscribit quidvis iis maxime afflictis temporibus medicinæ adhiberi oporteret, ut vulnera quæ hostilitatis adversitate religioni ibata erant, sanarentur. Has

(a) Tom. VIII Concil. pag. 1325.

(b) Epist. 129 ad Nicetam Aquileiensem.

autem consultationes, cum ad Pelagianorum mores, dogmata et historiam minime pertineant, ne extra scenam canere videamur, in præsentia prætermittimus, sermonem tamen de iisdem habituri, cum ecclesiasticam illius ævi disciplinam nostris animadversionibus adornabimus.

12. Potius interim nos gratulari oportet tam divinum S. Leonis Magni studium in Pelagianis evertendis, horumque errores abolendos, optatum finem obtinuisse. De qua re, ut certiores essemus, nisi sumus omnia antiquitatis monumenta percurrere; eorum videlicet, qui quinto et sexto Ecclesiæ sæculo floruerunt, nec alicubi de Pelagiana hæresi, veluti tum gliscente, mentionem fieri offendimus. Hanc autem nostram conjecturam confirmat, nostramque simul gratulationem adauget, epistola prima Joannis papæ IV ad episcopos et presbyteros Scotiæ directæ, quam refert etiam Bedæ lib. II Historiæ Anglorum cap. 49. In ea enim summus pontifex cum Rom. clero duas discutit quæstiones, quas ei Scotiæ clerus proposuerat: altera de Paschate, altera de Pelagianis eo in regno reviviscentibus. De his namque ita Rom. pontifex Joannes IV scribit: *Exposita autem ratione Paschalis observantiæ, ita de Pelagianis in eadem epistola subdunt; et hoc quoque cognovimus, quod virus Pelagianæ hæreseos apud vos denuo reviviscit, quod omnino hortamur, ut a vestris mentibus hujusmodi venenatum superstitionis facinus auferatur. Nam qualiter ipsa quoque execranda hæresis damnata est, lutere vos non debet, quia non solum per istos ducentos annos abolita, sed et quotidie a nobis perpetuo anathemate sepulta (a).* His autem verbis si quis insistere

voluerit, nostram conjecturam robor accipere haud inficiabitur. Nam Joannes papa IV, septimo Ecclesiæ currente sæculo, anno videlicet sexcentesimo quadragesimo, supremum catholicæ societatis clavum obtinuit, Severino summo pontifice jam vita functo. A quo anno si bis centum annos subducamus, quemadmodum Joannis papæ testimonium præsefert, jam superest quadragesimus quadragesimus Christi annus, in quo S. Leo Magnus Romanæ Ecclesiæ pontifex reunitus est, ut ex Romanorum pontificum tabulis intelligitur. Eo autem anno, sexcentesimo nimirum quadragesimo, Joannem papam IV ad Scotorum quæsitam respondisse, sine ulla prorsus animi hæsitatione affirmandum est. Nam quamvis laudata epistola temporaria careat nota, tale tamen præsefert exordium, ut inde conciciamus quod, vix assumpto ad Romanum pontificatum Joanne, Scotorum votis S. P. annuere voluerit, qui jam ad Severinum prædecessorem suas consultationes et quæsitam direxerant, quorum perlatores Urbem non attigerunt, nisi 315 post ejusdem Severini interitum. Id plane produnt ea verba quibus Joannes suam epistolam orsus est: *Scripta quæ perlatores ad san. mem. Severinum papam adduxerunt, eo de hac luce migrante, reciproca responsa ad ea quæ postulata fuerant... Jam vero tandem has similesque alias conjecturas præmittentes, manum de præsentis tabula tollere delibramus, alia quamplurima majoris momenti in sequentibus præstaturi, cum tandem pro nostrarum Exercitationum coronide, de Eutycheis rebus verba statim faciendi consilium habeamus.*

(a) Exstat tom. VI Concil. pag. 1509.

DE EUTYCHIANA HERESI ET HISTORIA

LIBRI DUO.

LIBER PRIMUS.

316 PROLOQUIUM.

Sanctus Leo Magnus strenuus catholicæ fidei propugnator, jugulatis jam Priscillianistis, clandestinis, ut ait etiam Quesnellus, Manichæorum motibus peremptis, et reportato tandem de Pelagianismo per Italiæ provincias gliscente singulari triumpho, ad majora progredi cogitur, fortiter feliciterque pugnaturus contra Eutychanos, qui, tamquam novi recentesque hostes ex Oriente prodeuntes, Christi Domini incarnationem oppugnabant. Hæc autem hæresis, quæ ab uno monacho Constantinopolitani monasterii archimandrita, Eutyche appellato, exordia et nomen accepit, ita trium annorum spatio S. pontificis animum occupavit, ut omnem operam et laborem ad eam funditus delendam impendere debuerit; tum etiam gravissima studia adhibere ad reparanda episcoporum et Ecclesiarum jura a factiosis viris summa injuria violata et abolita. Nequidquam recenseam de ejusdem gravi prudentia qua usus est ad eludenda arbitria et eorum libidinem qui sacrorum canonum regulis contemptis, sæculi dumtaxat potestate, nutu et imperio, violenter sacros orthodoxosque pastores e suis sedibus exturbarunt, vel variis pœnarum generibus exagitarunt. In quibus muneribus fungendis, quemadmodum animi ejus fortitudo, sapientia summaque prudentia coruscant, ita eminent supra illa et universa potestas Romanis pontificibus divinitus

concessa, pro omnium fidei et Ecclesiarum negotiis cognoscendis et iudicandis. A qua quidem speciali prærogativa et privilegio cum hæreticos aliosque invidios homines non tantum semper abhorruisse non lateat, verum etiam illam oppugnare et ad exitum perducere nisus fuisse intelligamus, ea videlicet ratione ducti, ut aliorum episcoporum jura ultra debitos limites extendant; magisque synodorum auctoritatem pro arbitrio prolant, sensim apostolicæ sedis dignitatem potestatemque angustis limitibus restringentes; tamen incassum eos laborare conspicimus, si jam, præjudicatis vulgi opinionibus sepositis, rerum omnium veritatem, cum ex conciliorum gestis, tum ex S. pontificis scriptis quæ supersunt dumtaxat haurire deliberabimus. Nec enim nostrum sermonem ab his rebus abstinere duximus, quod Paschasius Quesnellus vitam et res a S. Leone gestas cumulatissime descriperit, et fateatur: « Pontificæ dignitati majori quam quisque alius reverentia advolvam ego. » Subdole id enim affirmavit. Nam nihil eorum prætermisit quæ judiciorum 317 novitates in Ecclesia deferrent, veteremque formam et sacræ hierarchiæ rationem in Scripturis laudatam depellerent. Cujus quidem Quesnellianæ artis exempla infœcita propemodum et in isto mœæ concertationis vestibulo subicere possem, si importune lectoribus negotium facessere non vererer. Potissimum cum, præter honoris primatum, nihil prorsus eidem adjudicet, nisi